

November 23
 akkal. Sorozat-
 or Lili, Jano-
 itott helyarak-
 orakor: A ma-
 nyi Lili, László
 let 41. szám.
 osztással. Ne-
 Décsy Jenő fel-
 Sorozatsz. 121.)
 i, László, Ithész-
 2)
 Bérletszámokban.
 i állami opera-
 et betöltő hang-
 k-l. Bérletszű-
 erseny kezdetén
 zárják.)
 zményivel, Ithész
 B. Sorozat 125)
 leteti miatt dél-
 perett újdonság,
 Névenyi Lilivel,
 d-rral, Leóvey
 elyarakkal. Pre-
 126)
 sti rüdes hely-
 eményi, László,
 127)

árak!
 sak 260 lej
 10-
 .. 350 lej
FRIED
 uházá-
 linand 10 sz.
 dec.
 -11.
ár
 rakor.
 sorsjáték.
 erezhet magának
 ező hírek, hang-
 ztatásával, ha b-
 kától szerzi be.
 inden alkatrész-
 hatók. A vevők
 lyt a gyár meg-
 ki-anságot a leg-
 eljesít.
 inescu 7.

**Esztendőszeg kiadó-
 hivatal és nyomda**
 Budapest, St. Baron
 utca, (Brassai-utca) 10.
 Telefon: Szerkesztőség
 277, Kiadóhivatal
 277.
 A kiadványok kizárólag a
 szerkesztőséghez cím-
 zve érkezhessenek. Kéziratokat nem
 tartunk vissza.

ÚJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK
 Romániában
 Égész évre — — 850
 Félévre — — 460
 Negyedévre — — 240
 Egy hónapra — — 85
 Egy szám ára pályaud-
 varon és vidéken is 4 lei
 Bukarestben — — 5—
 Csehszlovákiában
 Egy hónapra — ck 35—
 Egy szám — 1-50

1925 november 24 Kedd | Budapest * VIII. évfolyam * 268 szám | 5686. Kiszlev 7

Megkezdődött a VI. országgrészi cionista konferencia

Dr. Fischer József elnöki megnyitó beszéde

(Tárgul-Murás-Marosvásárhely, nov. 23.) A ma megnyitott hatodik országgrészi cionista konferenciát, amelynek lefolyásáról lapunk belső részében számolunk be, dr. Fischer József, az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség elnöke a következő beszéddel nyitotta meg. Dr. Fischer mindenekelőtt héberül beszélt:

Delegátus Hölgyek és Urak!

Kitüntetés rám nézve, hogy a hatodik országgrészi cionista konferencia alkalmával Önöket a legszívesebben üdvözölhetem. Az a tekintélyes szám, amelyben itt megjelentek, bizonyítja arra, hogy Önök komolyan megértik azokat a feladatokat, amelyek reánk cionistákra várnak, hogy teljes áldozatkészséggel akarnak eleget tenni ama kötelezettségeknek, amelyeket az ország és a nép reánk ró.

A XIV. cionista világkongresszus alkalmával mozgalmunk egyik legnagyobb vezére, Nachum Szokolov akként jellemezte a helyzetet, hogy míg az eddigi kongresszusokon a demonstratív momentum birt nagyobb jelentőséggel, addig mostantól kezdve inkább befelé, mint kifelé irányítsuk tekintetünket és szemünk előtt elsősorban az országért és népért való munka legyen. Ha méltók akarunk lenni a nagy időkhez és nagy feladatokhoz, akkor ezt a mi konferenciánkat is a munka konferenciájának kell tekintenünk és szilárdan kell elhatároznunk magunkat, hogy minden erőnkkel az ország és a nép szolgálatába állítsuk.

Az Önök tanácskozásaitól, utmutatásaitól és határozataitól, amelyeket egyrészt a Palesztina és az üldözött nép iránti szeretetnek, másrészt a megrendíthetetlen akarataknak kell áthatnia, a mi nagy ügyünk egyre növekvő megerősödését és előrehaladását várom.

Segítsen bennünket Isten ezen törekvéstünkben és adjon Önöknek bölcsességet a határozatoknál és erőt a kivitelnél.

Cionizmus és hazaszeretet

Dr. Fischer József ezután a hatóságok megjelent képviselőihez fordulva román nyelven folytatta beszédét:

Uraim! Nagy megtiszteltetésnek tekintjük, hogy a hatóságok képviseletében Önök megjelentek konferenciánkon. Üdvözlöm Önöket és a konferencia nevében köszönöm, hogy ügyünk iránti érdeklődésüket tanusították.

Konferenciánk, amely Erdély, Bánát, Körösvidék és Máramaros zsidó lakosságának nagy többségét képviseli, súlyt helyez arra, hogy a zsidóság hazaszeretetét és a trónhoz való hű ragaszkodását minden alkalommal lojálisan hangsúlyoztassa. Gyakran halljuk szemünkre vetni, hogy mi, cionisták a haza ügyén kívül Palesztina érdekeit is szolgáljuk és ezt a tényt a mi hazafiságunk rovására próbálják írni. Hamis tény, mely olcsó sikerekre pályázik, de téves úgy kiindulási pontjában, mint következtetéseiben. A mi hazánk Románia, amelynek nagyságáért és felvirágoztatásáért minden áldozatra készek vagyunk. És ha emellett nem fordulunk el részvétlenül a mi külön népi ideáljainktól, ez nincs és nem is lehet ellentétben a mi hazafias érzéseinkkel, aminthogy nem csökkenti e hazához való szeretetteljes ragaszkodásunkat az a tény sem, ha az egész világ zsidóságával egyetemben kivesszük részünket a munkából, amely hajléktalan testvéreink számára Palesztinában zsidó nemzeti otthont törekszik felépíteni.

A mi munkánk csak erősítheti minden nem-

zeti állam alapjait. Hiszen akkor, amikor a nemzeti eszmét hirdetjük, már önmagában ezen tényről fogva harcba szállunk minden olyan irányzattal, amely a népek testvéri működésének a nemzeti gondolatot állítja oda. Mi kerülve-kerülünk minden sovíniszta tulhajtást. Mély meggyőződéssel vallom, hogy a nemzeti eszme ereje nem azokban a tényezőkben rejlik, amelyek egészségtelen túlzással a népeket egymással szembeállítják és harcba viszik. Ellenkezőleg, a nemzeti eszme legnagyobb becsét abban látom, hogy a népek értékes egyéni sajátosságait az emberiség értékeinek gyarapítására, a közös és a testvériség emelésére érvényesíti. De ép ily tántoríthatatlan a hitem a népek és a nemzeti eszme hivatásában és ez a mi hitünk, mely a hazáért való önfeláldozást tekintti a legfőbb erőnynek, erős lámasztékot nyújt ahhoz a szilárd alaphoz, amelyben hazánk léte nyugszik.

Nem téveszthetjük össze a nemzeti eszmét a reakció lovagjainak áltanaival, azokkal a tanokkal, amelyek a kereszténység és a hazaszeretet cégre alatt az embergyűlöletet, a hirdető antiszemitizmus hamis borát árusítják. A munkás, józan és emberbaráti szeretetében erős román nép sohasem fog feltűlni ezeknek a téveszméknek, amelyek embert ember ellen uszítanak, a közbéke és közrend feladására bujtogatnak és vak gyűlölettel vezettelve, a zsidóság személyi és vagyonsbiztonsága ellen izgatnak.

Az antiszemita izgatás

Bármennyire bizunk azonban a román nép józan ítélőképességében, mégis kötelességünk tiltakozni az ellen a féktelen izgatás ellen, mely nap-nap után folyik és amely végeredményben az itt élő békés zsidó népesség nyugalmanak feladásához vezethet. Követeljük, hogy a kormány preventív intézkedésekkel akadályozza meg és a törvény teljes szigorával üldözze a népiük ellen folyó felelőtlen izgatást; követeljük, hogy a kormány adja fel azt a passzív álláspontot, amelyet az antiszemita izgatásokkal szemben eddig tanusított. A passzivitás ez ügyben egyet jelent a jóakaratu semlegességgel, mely nemcsak biztatás az agitáció folytatására, de határozott alátámasztása a rendező elemek anarchisztikus törekvéseinek. Ezért a kormánynak sürgős kötelessége teljes eréllyel megakadályozni a gyűlölködés továbbfolytatását és mint ez ország egyenrangú békés polgárai ünnepe-

A marosvásárhelyi konferencia jelentősége

Dr. Fischer József ezután magyar nyelven folytatta:

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt delegátusok! Engedtessek meg nekem, hogy ez ünnepélyes alkalommal szívélyesen üdvözlöm Marosvásárhely vendéglátó zsidó közönségét, valamint a marosvásárhelyi zsidó hitközségeknek konferenciánkon megjelent képviselőit. Az Önök jelenléte bizonyítéka annak a ténynek, hogy minden párteloszlás ellenére is átérezzük egymásra utaltságunkat, keressük az egymás törekvéseivel szemben való megértést és testvéri szolidaritást. Üdvözlöm az ifjúsági egyeteknek megjelent képviselőit, végül szívbeli köszöntöm a konferencia hivatalos résztvevőit, az összes delegátusokat.

Hölgyeim és Uraim! Messze vidékekről segrelettünk össze, hogy számot adjunk egymásnak az elmúlt esztendő munkájáról, hogy lelkiismeretesen megbíráljuk az előző konferenciális év eseményeit és tárgyilagos kritikával

lyesen felhívjuk a kormányt, tegyen eleget e kötelességének.

Nem kiváltságokat kérünk, csak védelmet népiük számra, amely előljár a kötelességek teljesítésében és ezért elvárhatja a jogokban való egyenlőséget is.

Javaslom, fejezze ki a konferencia hódolatát Öfelsége I. Ferdinánd Románia királya iránt és üdvözölje Öfelségét a következő szövegű táviratban:

Öfelsége I. Ferdinánd Románia királya kabinetirodájának
 București

Felség,

Erdély, Bánát, Körösvidék és Máramaros Zsidó Nemzeti Szövetségének évi konferenciájára Marosvásárhelyt egybegyűlt delegátusok alattvalói hódolatukat küldik Felségednek.

Felséged iránti törhetetlen bizalommal atyai védelme alá helyezük népiünket, mely a trónért és a hazáért minden áldozatra kész. Isten áldását kérjük Felségedre, a felséges királyi családra.

A konferencia megbízásából
 Dr. Fischer József
 elnök.

Egyben indítványozom, hogy Jon I. C. Bratianu urhoz, mint a kormány elnökéhez a következő táviratot intézzük:

Jon I. C. Bratianu miniszterelnök
 București

Erdély, Bánát, Körösvidék és Máramaros Zsidó Nemzeti Szövetségének évi konferenciájára egybegyűlt delegátusok megbízásából mely tisztelettel üdvözlöm Önt, mint a kormány elnökét. A konferencia nagy aggodalommal látja, hogy Erdély városaiban és falvaiban nap-nap után gyűléseket tartanak, amelyeken a tömegeket gyűlöletre izgatják a békés zsidó lakosság ellen. Mint e haza hű és kötelességeit teljesítő polgárai arra kérjük Önt, akadályozza meg ezt a törvényekkel és az erkölcsi világrenddel egyaránt ellenkező izgatást, mely nemcsak a zsidóság élet- és vagyonsbiztonságát, de a haza jó hírét és a belső konszolidációt is veszélyezteti.

A konferencia megbízásából
 Dr. Fischer József
 elnök.

igyekezzünk javítani ott, ahol hiányokat fogunk megállapítani. És ugyanakkor amikor elhangzanak a bíráló szavak a multra vonatkozóan, megállapítjuk a legközelebbi jövő tennivalóit, keressük a helyes módszereket és a kitűzött célhoz segítő eszközöket.

Megilletődéssel állok a konferencia színe elé, mert meg fogja lelkeket az a testvéri együttérzés, amely ezen országgrész különböző vidékeiről a delegátusok ily szép számát hozta össze. E konferencia résztvevőinek nagy száma mindennél beszédesebben kidomborítja az e területen élő zsidóság törhetetlen akaratát, hogy munkával és áldozatkészséggel egy jobb és boldogabb jövő elé akarja vinni az össz-zsidóság mindnyájunknak szent ügyét.

Az egyetlen fórum

Szövetségünk konferenciái mindig jelentős megnyilatkozásai voltak az erdélyi zsidó népakaratának. Ugyszólván az egyetlen fórum ez,

ahonnan vágyainkat, törekvéseinket és célkitűzéseinket az ország közvéleményével megismerhetjük és az egyetlen tényező e konferencia, amely azt itt élő zsidóság cselekvésének, jövőbeli magatartásának minden kicsinyes szempontot mellőző és csakis az egyetlen zsidó érdekeket szem előtt tartó, határozott irányt adni képes. De különös jelentőséggel bír e konferencia éppen napjainkban, amikor reakciós tényezők ellenséges rohamai támadják életfeltételeinket. És emellett meggondolatlanul kihívott testvérharc a belső villongás veszedelmével is fenyeget éppen moat, amikor a legnagyobb szükség volna az összetartásra és egymás erőinek növelésére. Fokozott lelkiismeretességgel és minden kicsinyes szemponttal megfontolással kell tehát e konferencia feladatainak megoldásához hozzáfognunk, ha azt akarjuk, hogy méltók legyünk arra a bizalomra, amelyre bennünket Erdély, Bánát, Körösvidéke és Máramaros zsidósága érdemesnek talál.

Tisztelt delegátusok! Amikor két esztendővel ezelőtt a temesvári negyedik országrészi konferencia parancsából — Önök tudják legjobban, hogy nem kerestem a megtiszteltetést, csak cionista kötelességtudásomnak engedelmességgel — a Zsidó Nemzeti Szövetség elnöki tisztjét elvállaltam, főként három irányban szabtam meg az utat, amelyen haladni akarok: *erőteljes Palesztinamunka, a zsidó kulturális szükségletek kielégítése és a jogvédelem kiépítése voltak azok a programpontok, amelyeket annakidején mint legsürgősebb feladatokat megjelöltem. Két év telt el azóta. Elég nagy idő ahhoz, hogy bármily nagyszabású program alapkövei lerakhatók legyenek, sőt elég idő ahhoz is, hogy ez alapköveken erőteljes építmény is teremthető legyen. És mégis, ha számot adok a kifejtett erőfeszítésről és ezzel szembe állítom az elért eredményeket, nem habozok megállapítani, hogy az utóbbiak, ha nem is minden téren, de nagy általánosságban messze mögötte maradnak annak a várakozásnak, amelyet Önök is támaszthatnak és amelyeket elérhetni magam is reméltem. Nem céloim most ennek az okait kutatni, éppen a konferencia feladata lesz, hogy az eddigieknél helyesebb és célravezetőbb módszereket szabjon az új vezetőség számára. Most érzük be azzal, ha általánosságban érintem e kérdéseket.*

A Palesztinamunka

Elégtétellel állapítom meg, hogy programomnak első részét, amelyre mindnyájan a legnagyobb súlyt helyeztük, a Palesztinamunkát sikerült számottevő módon fellendíteni. A két év előtti állapot az volt, hogy belső problémáink kielégítésénél jobban leköttötték erőinket, alig maradt energiánk az országépítő munka számára és bár el voltunk telve akkor is attól az elhárítástól, hogy bekapcsoljuk az itt élő zsidóságot a zsidó nemzeti otthon ujjáépítéséért folyó nagy munkába, számba vehető eredményekhez nem juthattunk. Azóta a Palesztinamunka tekintetében a helyzet lényegesen megváltozott. A Palesztinamunka célkitűzéseink legelejére került, úgy a Keren Hajjeszód, mint a Keren Kajemet megerősítésére irányuló munkánk intenzívebbé, rendszeresebbé és ezzel egyúttal eredményesebbé vált.

Különösen is nagyjelentőségűek kell tekinteni azt az eredményt, hogy a zsidóságnak a zsidó nemzeti gondolatától ma még távolálló rétegeiből is sikerült széles köröket megnyerni a Palesztina munka számára. A most lefolytatott Keren Hajjeszód és Keren Kajemet konferencia mutatja, hogy ma már a cionista szervezetben kívül álló zsidók tekintélyes része és szívének tekinti a Palesztina ujjáépítéséért folyó munkában való részvételt. Azok a pozitív eredmények, amelyeket a Palesztina munka nap-nap után felmutat, a leghatékonyabb propaganda erejével hatnak a világ egész zsidóságára. Amely arányban növekszik a Palesztinába kivándorolni vágyók száma, amely mértékben fokozódnak magában Palesztinában az ujjáépítő munka áldásos hatásai, oly arányban és mértékben erősödik az eszme és hódít Palesztina ujjáépítésének gondolata a galuthban is. Ez természetes is. Van-e beszédesebb érv, mint egy-egy újból épült palesztinai falu, ahol nemrég még gyilkos bacillusokat lehelő mocsarak és ingoványok helyén virágzó élet indul és egy új, a miénknél egészségesebb, emberibb és igazabb zsidó társadalom alakul ki; van-e szebb dokumentum néptünk igaz lelki nagyságáról, mint a

kemény elszánt munkában verejtékező chalucok ezrei, kik íróasztalt vagy iskolapadot, vagy nátlunk annyira irigyelt polgári kényelmet hagytak ott, hogy robotoló fizikai munkával áldozzanak a zsidó nép és nemzeti otthon ujjáépítésének szent oltárán; van-e magasabb példája egy nép hivatottságának, mint az, hogy üldözöttség és minden oldalról támadtatva, harcban olykor

Palesztina fejlesztése — a zsidóság becsületbeli kérdése

Ezek a nagy teljesítmények visszaserzik népünk becsületét a világ összes népei előtt és ereje tudatára ébresztik a mi népünket is. Ezek a teljesítmények visszaadják az önbizalmat a sok üldözöttségben elgyengült zsidó népnek és ujjabb meg ujjabb cselekvésre, mind nagyobb és nagyobb áldozatok hozatalára buzdítják azt. Azok pedig, akik a leghatásosabb fegyver gyanánt villogtatták velünk szemben azt a vádat, hogy ez a nép csak más népek parazitájaként boldogulhat, hogy a mi népünk alkotásra nem képes, csak oly házakban akar lakni, amelyeket nem ő épített, oly gyümölcsöket akar élvezni, amelyeket nem ő termelt, mindazok, akik e hátságok emlíőin táplálták nagyvá az antiszemitizmus törvénytelen gyermekét, meg kell csodálják a hősiesség és áldozatkész zsidók ama ezreit, akik a világtörténelemben ugyszólván páratlan építő munkában lelkesen vesznek ki részüket.

Igen Hölgyeim és Uraim, a Palesztina munka megerősödése és Erez Jiszrael ujjáépítése nemcsak a cionisták, hanem az egész világ zsidóságának becsületbeli kérdésévé vált és a Palesztina munka gyengülése, a Zsidó Nemzeti Otthon elgáncsolása mindennél hatalmasabb fegyver volna ellenségeink kezében.

Ezért az eddiginél is fokozottabb mértékben kell végeznünk azt a felvilágosító munkát, amellyel meggyőzhetjük a ma még ingadozó zsidó rétegeket arról, hogy a Palesztinamunkában az egész zsidóságnak részt kell vennie és, hogy e munkában részt is vehet anélkül, hogy ez akár politikai akár világnézeti, akár másirányú fel fogásának feloldozását jelentené.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Az Önök előtt fekvő jelentések számokban is bemutatják azt a haladást, amelyet a Palesztina munka terén elértünk. Ezek a számok azonban nemcsak haladásról beszélnek, hanem arról is, hogy távolról sem közelítettük meg a teljesítő képesség határait. Ugy nekünk, cionistáknak, mint a Palesztina gondolat kívülálló barátainak is arra kell tehát törekedni, hogy ez esztendőben intenzívebb munkával gyarapítsuk az ujjáépítés híveit. Magunk is fokozzuk az áldozatokat és áldozatkészre bírjuk a ma még közömbösöket is. És ne feledjük soha, hogy nemcsak anyagi áldozatokkal, hanem munkával is hozzá kell járulnunk Palesztina felépítéséhez. Ne teljék hát el egyetlen nap sem, melyen egy-egy hívőt ne szereztünk mindnyájunk közös szent ügyének. Ha ezt szemelőtt tartjuk és lelkiismereti kötelességünké tesszük, úgy a jövő év beszámolójában remélhetőleg kétszeres, sőt háromszoros eredményekről fogunk értesülhetni.

Kulturális kérdések

Ami mármint kulturális téren teljesített munkánk eredményét illeti, elszomorító, hogy a kulturális visszaesés jelenségeiről kell Önöknek beszámoljak.

Nem ismeretlenek Önök előtt a közoktatásiügyi kormányzatnak amaz intézkedései, amelyek iskoláinkat megfosztották a nyilvánossági jogtól, korlátozták a tanulási szabadságot és egy új vizsgarend bevezetésével ugyszólván a burkolt numerusz klauzusz áthághatatlan korlátját állították tanuini vágyó ifjúságunk elé. A zsidó középiskolák nyilvánossági jog hiányában alig képesek magukat fenntartani és az a kevés növendék is aki kitar a zsidó iskola mellett a már említett ósdi, a modern pedagógiai követelményekkel nem törődő és emellett helytelenül alkalmazott vizsgáztatási rendszer következtében súlyosan meg kell lakoljon azért, hogy őseik kulturájában és hitében akarnak továbbra is nevelkedni. Ott tartunk, hogy szinte kivételszámba megy, ha egy zsidó növendék a vizsgákon képesítést nyer. És mintha a mi tanulók gyermekeink sorsa játékszer volna csak a közoktatásiügyi kormány kezében, a vallás- és tanszabadság elvének nagyobb dicsőségére, írásbeli vizsgálatoknak a zsidó vallás legnagyobb ünnepeire való kifizetésével lelkiismereti kényszer elé állították gyermekeinket, amelyből

még saját belső ellenfeivel is, tisztán a saját maga erejéből, minden állami támogatás nélkül virágzó városokat és falvakot terem, kopár sziklákat termő talajjára varázsol, az iskolák szárait építi fel és mindazok koronájakép a világ összes népeinek meleg érdeklődése mellett nagy hatalmas művet kezd, a jeruzsálemi héber zsinagoga felépítését.

nincs más menekvés, mint vagy keserves munkában töltött gyermekevék és nagy anyagi áldozatok minden eredményének feláldozása, vagy az ősi hit szent parancsainak megtagadása. Az egyetemeken alig lézeng már egy-egy zsidó hallgató és akiket még megtűnnek ott, azok is oly bánasmódban részesülnek, hogy azt önérzettel elviselni lehetetlen. A jeruzsálemi héber egyetem felavatásánál és a XIV. cionista világtörvényalkalmával is az egyetem alkotmányának egyik alapvető elveként hirdettetett ki, hogy az egyetem fajra és felekezetre való tekintet nélkül minden népnek rendelkezésre áll. De más egyetemeken a zsidó növendékeknek nincs helyük. Miért vagyunk éppen mi, akiknek súlyos adó terheiből oly jelentékeny rész jut kulturális célokra, akik tehát az iskolák és egyetemek fenntartásához legalább is úgy járulunk hozzá, ha nem nagyobb mértékben, mint minden más állampolgár, miért éppen mi vagyunk kizsoritva a kultura csarnokai-ból? Erre a kérdésre aligha kaphatunk méltó feleletet.

Es ha az eddigi helyzet nem volt kielégítő, még kevesebb jóval biztat a jövő, ha a közoktatásiügyi kormányzat magánoktatási javaslata törvényerőre emelkedik. Ez a javaslat, amely minden kisebbségi iskolára egyaránt sérelmes volt, régi formájában a zsidóságra még különleges sérelmeket is tartalmazott. Szövetségünk annak idején részletes kiáltványban tárta fel e sérelmeket. Ugy hírlik, hogy az eredeti javaslat bizonyos módosításokon ment keresztül, melyek állítólag enyhítettek azon a súlyos helyzeten, amelyet a kisebbségi iskolák számára az eredeti javaslat teremtett. Nem ismerjük ezeket a módosításokat, mert hiszen magától értetődő a mai kormányzat-rendszer mellett, hogy minket, kik a legjobban vagyunk érdekelve ez ügyben, meg sem kérdeztek az új javaslattal szembeni álláspontunk felől. Megvárjuk az új javaslat nyilvánosságra hozatalát és fentartjuk állásfoglalásunkat arra az időre, amikor azt egész terjedelmében ismerni fogjuk. Bármint intézkedik is azonban a tervezett törvény, mi sohasem fogunk megszünni, a legerélyesebben követelni, hogy iskoláink nyilvánossági joga visszaadassék, hogy a tanszabadság elve egy az iskolálatogatás jogának feltétel nélküli biztosítása, mint a tan nyelv szabad meghatározása tekintetében a zsidóság javára is elismertessék és alkalmaztassék.

Tisztelt Delegátusok! Ugy vélem, hogy mi akkor, amikor kulturális értékeink napról-napra való sanyalódását kell végignéznünk, nem érhetjük be az elvi tiltakozással. Nekünk a cselekvés terére kell lépünk, hogy mindazt, amit a hivatalos iskolarendszer lehetetlenné tesz — és itt elsősorban a héber nyelv tanításának intenzív tételére gondolok — a magánutón való oktatás módszereivel pótoljuk. Nagy mulasztásokat kell helyrehoznunk ezen a téren és ezért ettől a konferenciától oly határozatok hozatalát várom, de nemcsak határozatok hozatalát, hanem oly cselekedeteket is, amelyek minden cionistának kötelességévé és egyben lehetővé is teszik, hogy a héber nyelvet elsajátítsa és egyébként is a zsidó kultura nagy értékeinek részesévé váljék.

Az új asszimiláció ellen

Különös súlyt kell helyezni az önképzésre és az eredményes cionista nevelésre ma amikor egy új asszimiláció veszedelmével kell megküzdenünk. Számítottunk rá, hogy előbb utóbb be fog kopogtatni hozzánk a milder bajunk megváltását ígérő román asszimiláció hiszen az asszimiláció természetrajza nem változik és nem engedi ki egykönnyen áldozatait. És naivitás lett volna azt hinni, hogy kibontakozva a régi asszimiláció karjaiból, immár megmenekültünk minden kísértéstől. Nem. A kísértés nagyobb, mint valaha. Eredményes „gyakorlati” politikát, „realitásokat”, hathatós jogvédelmet ígérnek és mindezért alig kérnek cserébe valamit, ugyszólván semmit, mindössze

azt, hogy legyen be mindnyájan Mondom, számban találgat boldog jövőt í tük hinni, hogy mar megérettnek miláció ma valaki is közü a megváltók, zelednek felér az új asszim nem, senki se székeny. És „praktikus” úgy azt a kis janak, sőt tel semmi sem a val üzött léle akarnak adn volna képes ha tüzetesebb ez ártatlan i

Tisztelt hogy a jogv szánya a Ro galói részér is, hogy mie delmi munk tallan volt e a jogvédelm alatt alakito sem előbb, ródott az itt voslásával, munkára kis már a Szöv ki kellett sa az u. n. se teljesen cső érthetővé, a jogvédelmi aggodástói a Román Z karját nekü teleneknek. amikor a r lökkel táma menti a tá nem tudok sem a jósz jól ismert az erdélyi

T. Del telenek m másokra. szervezete zük meg Önök elé hetővé t amely pá den zsidó lani anél lenszolgá fontolás vel igyek dóra egy

Ne té alapjában Egyesüle től való szabad a román ritás ké nünk ké kel, de teni a s dig egy testvére a legu bizottsá jedő, n tika p rozta e zökkel legjobb megind regáti fogadta nyünk konkrét

volt az öregek erkölcsi és anyagi súlyára is. És a kevesek között, kiket sem előrehaladt koruk, sem tekintélyes társadalmi állásuk nem tartott vissza, hogy az ifjuság mellé álljanak, ott volt Kolozsvár nagy orthodox hitközségének négy évtized óta lelkipásztorokodó s a talmud gáonjául elismert főabbija, Glasner Mosé és vele együtt hívei legjobbjának egyike, a vagyoni meg a társadalmi tekintély szempontjából Ko-

lozsvár kereskedői között első helyet elfoglaló Bergner Mosé.

A lelkében égő csipkebokorként lángoló idealizmus isteni szavára hallgatott a két Mosé és túltéve magukat az elővigyázatos tartozkodás és kényelemszeretett önszempontjain, magukra vállalták az önfeláldozással járó küldetést, mely őket az erdélyi zsidó nemzeti mozgalom élére állította.

A nagy születésnap

S gondolatom Hozzád száll vissza, napjaink legelseje, melynek éppen most harmadnapja volt hetedik évfordulója, reád gondolok vissza, 1918 november 20-a, az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség születésének napja!

Lelki szemeim előtt megelevenedik a mult s újból feltárl a kolozsvári Uránia-beli népgyűlés tarka képe, hová az Erdélyben eddig sohasem látott kék-fehér zászló alatt vonul fel a kolozsvári zsidó iparosság. Tombol az ifjuság lelkesedése s elnyeli a meg nem értő guny károgását, mely felütni próbálja fejét az utcán és a teremben. És magam előtt látom a pódiumon a patriarchális alakot, a hófehér szakálltól övezett, ifjui arcot, melyen a lelkesedés pirja ég és hallom őt, rabbénu Glasner Mósét, zécher cáddik librocho, amint négyévtizedes templomi szónoklás után először életében, nem, mint Aron hivatását betöltő pap, hanem mint az erdélyi zsidóság nemzeti öntudatát álmából felrázó és az elfogultságok bilincsei alól felszabadító Mosé beszél a néphez, érzése hevétől elragadva beszél, mámorosan és mámorítóan hirdeti a megváltó ígét: Ám Jiszrael cháj! Ám Jiszrael cháj!

E naptól fogva a zsidó nemzeti eszme apostola, a cionizmus mestere lett országrészünkben Glasner Mosé. Életének hatvankét éve volt akkor már mögötte, amelyek során a zsidó köz érdekében kifejtett tevékenységéről, lelkészi, tanító-mesteri és írói működésével szerzett érdemeiről természetesen órákat lehetne beszélni, méltatva az ő hamisítatlan jámborságát, óriási talmudtudását, bámulatos szellemi gazdagságát, káprázató éleselméjségét, kiváló szónoki erejét és számos más tulajdonságát, melyek rendkívüli egyéniségét jellemezték.

Életének ezen nagy fejezete kétségtelenül nagyon is bővelkedik elévülhetetlenül érdemes cselekedetekben s örökbecsű alkotásokban, de mégis csak egy szűkebb körnek volt szentelve.

Az általunk itt képviselt erdélyi zsidó népet egyetemének Glasner Móséjává csak 1918. évi november 20-án lett ő, midőn magasra emelte előtte a cionizmus zászlaját. S ezért kiváltkép életének e nappal kezdődő szakasza, melynek kiemelkedő mozzanatai e helyen méltatandók.

Olyan volt mint egy huszéves ifju

Az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség megalakulásától annak második országrészi konferenciájáig az erdélyi cionizmusnak olyan korszaka zajlott le, melyet legáltalában a német „Sturm- und Drangperiode“ elnevezéssel lehet illetni. A lelkek vulkánikus forrongásának az egeket ostromló energiák pezsdülésének és az impulzív alkotni akarásoknak forró évei voltak ezek s ennek a lendületes időnek tüzes atmoszférája volt a mi Glasner Mósénk igazi életeleme.

Mert életének hetedik évtizedében lelkileg olyan volt ő, mintegy huszéves ifju. A fiatalság búbája ömlött el lényén, az ifjuság varázsa áradt tekintetéből és ajakáról. Ezzel büvölt el mindenkit, a ki közelébe jutott.

Az ifjuságé a nagy ideálok iránti rajongó odaadás, az izzó lelkesedés, a harcias hév, a lankadatlan buzgalom.

Kinek szívében fakasztott gyönyörűbb rózsákat a zsidó nemzeti újjászületés tavasza, mint a Glasner Móséban? Ki tudott nálnál jobban rajongani és lelkesedni, odaadóban hevülni és sikra szállani, buzgóbban küzdeni a cionista ideálokért?

Szövetségünk megalakulása után fáradhatatlan agitációval működött közre az annak megszervezésére irányuló munkában. Minden gyűlésre eljött, minden kérdésben állást foglalt, minden ötletet, minden gondolatot, mely alkalmasnak látszott arra, hogy előrevigye az erdélyi cionizmus ügyét, melegen felkarolt. Tevékeny részt vett a különféle cionista intézmények és egyesületek tervezésében és létrehozásában. Cikkek sugalmazásával és interjúkkal támogatta az „Új Kelet“-nek a zsidó

nemzeti mozgalom érdekében folytatott propagandáját. Minden alkalmat, a mikor a templomban vagy másutt szónoklatot tartott, arra használt fel, hogy a zsidó nemzeti eszméért kardoskodjék, a cionizmus ügyének tegyen szolgálatot.

Egy hat év előtti Herzl ünnepély

Az 1918 évi november 20-án magasra emelt zászlót fiatalos erővel tartotta kezében és lankadatlanul vitte előre. Az 1919 év nyarán, 5679 tamuz 20-án tartotta hitközségének nagy templomában azt a monumentális Herzl-beszédet, amely egyedül is, ha soha egyebet nem tett volna a cionizmusért, helyet biztosítania neki a zsidó nemzet pantheonjában. Közismert e beszéd és talán fölösleges kiemelnem, hogy gondolatlatti és architektonikus szépségeinél, stílusának plaszticitásánál és tónusának melegségénél fogva a leggyönyörűbb szónoki művek egyike, melyeket a cionista irodalom felmutat.

A beszéd elhangzott, a felejthetetlen Herzl-ünnepély véget ért s ismét hétköznapiak következtek szövetségünk életében, melyeket azonban ebben az időszakban rendkívüli mozgalmasság és termékenység jellemeztek.

Ekkoriban ajándékozta meg szövetségünket a Gondviselés a körünkől nagy sajnálatunkra nemrég eltávozott, de az ősi földön most is az erdélyi zsidóság exponensként dolgozó dr. Weiszburg Cháim barátunk, aki párját ritkító odaadásával, energiájával és alkotóképességével, melyek a cionista egyesületek egész sorozatát keltették életre Kolozsvárt. A zsidó sport, zene, dal és irodalom művelésére ekkor alakultak meg Kolozsvárt a Haggibbor, Hakkinor, Hazzamir és Jehudif. Mindezeket szeretetteljes pártfogolta Glasner Mosé s a legmelegebb érdeklődéssel kísérte figyelemmel működésüket.

Glasner Mósé a közéletben

Ugyanebben az időszakban a kolozsvári zsidó egyetemi hallgatók menzájának megalapításában is tevékeny részt vett, sőt egy ideig közreműködött annak igazgatásában is.

Szeretetének legjavát azonban a hebraizálás intézményeinek adta oda. Életének legboldogabb perceit, a mint hangoztatá, a héber óvodában tett látogatásai szerezték meg neki. Rajongó szeretettel csüngött a Tarbut úgyn s tüzbemenni is kész volt a zsidó iskoláért.

Ugyancsak ebben az időszakban vált aktuálissá, hogy szövetségünk, mint politikai és jogvédelmi szervezet is megkezdje működését. Ebből a munkából is bőségesen vette ki részét

A vonzó és a tisztító ok

Talán ekkor érelődött meg benne az elhatározás, hogy visszavonul a kolozsvári orthodox hitközség éléről s elköltözik ebből az országból, ahol kartársai nem tudták megérteni, átköltözik ábrándjainak földjére, a harmadszor újraépülő őshazába. Vonzotta Erec Jiszráél és taszította a meg nem értés és gyűlölködés, melybe itthon ütközött.

Szövetségünk 1922 évi aradi konferenciájának idején elköltözése már eltökélt dolog volt s ez okból a szóbanforgó konferencia munkáit már csak hazuról kísérte figyelemmel. S 1923 tavaszán itt hagyott bennünket. A fájdalom és öröm könnyei egybevegyültek szemünkben, midőn elbucsuztunk tőle. Fáj, hogy eltávozik körünkől és örültünk az ő örömeinek, mellyel előre is eltöltötte a tudat. hogy ő ott fog élni az imádott földön, a kalapácsütések hangjai között, a melyekkel a zsidó nemzeti otthon épül. És azzal a reménnyel szívünkben bocsátottuk utnak, hogy viszontlátjuk s boldog órákat töltünk vele majd Jerusoláimban.

De, jaj, kevesünknek valósult meg ez a reménye! Legtöbbünk számára teljesülhetlenné vált! Alig másfél évet lakhatott csak Jerusoláim gyönyörű új zsidó negyedében, Romémában s máris örök pihenésre kiköltözött a Har Hazesim évezredes sirkertjébe. A Thora ünnepe adta vissza az ő forró, nemes lelkét Teremtőjének,

a mi Glasner Mósénk. Szövetségünk számos küldöttségét, melyek különböző alkalmakkal eljártak. ő vezette, mindig bátran és talpraesetten képviselve igazunkat.

Különösen emlékezetes maradt ama feltűnést keltő beszéde, mellyel 1920-ban a király Ófelségét üdvözölte Kolozsvárt, midőn egy zsidó küldöttség élén eléje járulhatott. A zsidó nemzeti eszmének bátor és imponáló szószólója volt e beszédében is.

Bekövetkezett aztán szövetségünk 1920. évi alkotmányozó nagygyűlése, melynek ünnepélyes megnyitó ülését az ő, klasszikus héber nyelven mondott, magasszárnyalású imája vezette be. És képzeletben újra átélem szövetségünk ezen első országrészi konferenciájának éjszakai ülését, mely a szövetségi alkotmány kérdésében meghozta a döntést. Másnap hajnalig csatázott ekkor egymással, hogy így fejezzem ki magamat, az ifju temperamentum és optimizmus az élemedettebb kor latolgtató felfogásával. S lehet-e csodálni, hogy rabbi Glasner Mósé a nála megszokott fiatalos hévvel az ifju temperamentum és optimizmus álláspontját juttatta diadalra?

Diadalutja Németországban

Az ő fiatalossága volt közbeszéd tárgya az 1920. évi karlsbadi cionista vilákkongresszuson is, melyen szövetségünk mizrachista tagjainak delegátusaként vett részt. Megismerték és megszerették őt, a cionizmus hófehér szakállu, de ifju szívű mesterét. Meg is hívták mindjárt propaganda-utrá Németországba és pár hónappal reá, midőn csakugyan eleget tett e meghívásnak, valóságos diadalmenetben vitték városról-városra, hogy a németországi orthodox zsidóság előtt hallassa mesteri szavát a gyűlölködve elkülönölést és elszigetelődést hirdető agudizmus ellen a zsidó nemzeti energiák egyesüléséért, a zsidó egységért szeretettel küzdő mizrachizmus érdekében. A mitingek, melyeken ő akkor felszólt, örökké emlékezetes mozzanatai lesznek a németországi mizrachizmus történetének.

Hasonló irányu volt az a beszéde is, mely szövetségünk 1921. évi második országrészi konferenciájának fénypontját alkotta s a zsidó egység bajnokaként tört lándzsát azon az anketon is, mely 1922 májusában a bucaresti kultuszminisztériumban zajlott le a zsidó hitközségek új törvénnyel való szabályozásának kérdésében.

Haragvó profétaként állott ott szemben az erdélyi ortodoxia hivatalos vezetőivel, akik cionista meggyőződése miatt még a személyi érintkezést is megszakították vele. Egész lelkét, a zsidó nép szeretetétől tulcsorduló szívét vitte be akkori felszólalásába. Beszéde valóságos apotheozisa volt a zsidó egység szent gondolatának. S haj, mégis hasztalanul hangozott el! A hivatalos ortodoxia merev elzárkózottsága a zsidó egység gondolatától oly sziklának bizonyult, melyből a mi Glasner Mósénk nem volt képes a Jiszráél egyetemét szeretettel átfogó, igazi zsidó nemzeti érzés üdítő vizét fakasztani!

mintegy jelképeül annak, hogy kora ifjuságától kezdve a Thorával volt egybeforrva élete és midőn be kellett teljesülnie rajta az emberi sorsnak, azon a napon szakadt vége élete, melyet a Thora végső fejezetének felolvasásával ünnepelnek meg Jiszráél templomaiban.

„Velo-kom novij od bejiszrael kö Mose“! A Thora utolsó fejezetének e szavait méltán idézheti a rabbi Glasner Mósé emlékezetének szentelt percekben Erdély, Bánát, Körösvidék és Máramaros Zsidó Nemzeti Szövetsége. Olyan vezére, aminő Glasner Mósé volt, nem lesz többé!

A másik Mósé

Alig két és fél hónappal élte csak tul őt az erdélyi cionizmus másik Móséja, aki vele együtt a legnagyobb önfeláldozással teljesítette e mozgalom élén vezéri küldetését, a mi drága, jó barátunk, Bergner Mór, zécher caddik librocho.

Ő is már hatvan éves volt, mikor ide Erdélybe is elért a zsidó nemzeti újjászületés tavaszának fuvallata. Korábbi életének nagy fejezete szintén számos oly mozzanatot mutat fel, melyek megérdemelnék a felsorolást; de e helyen inkább csak a szövetségünk alakulása utáni időben véghezvitt, azon tetteit tartom emlékeztünkbe idézendőknek, amelyek az erdélyi cionizmus második Móséjává avatták őt.

Kereskedőket ért el pillanatig se vett korrekt ember, fino aki előtt a nemzeti és nélkül, min volt a tekin lelt íranta Jósziyüségé.

Páratlan kony célok őlt, mint a deken át sz életét, de ez sadalom sze valaha talá volt tele ez vitte őt hi lelkipásztorá mellé, a zsidó rába. Amit adta ő anya Mindjárt midőn a sz sára egy sz zott szükse magára vál irányuló ak előljárva is, 100.000 lejt bocsátott az járulása gya

S ezen ban az öv számot tenn szegeket, n nozgalom r részt vett a tézmények mindezeket meghaladó lyeket arra napilapja, az tulzok, ha ki ma nem le talán nem v Nemzeti Szó

S ezt az végtelen sz rolta. Minth lenne, ugy kötelességtel merést nem bibliai Mosé drága Bergr

Glasner ság füzte kedvéért tett a kolozsvári lasztotta me ő elnöksége dox hitközsé vánóságát, ho át betöltött á helyette a fő Nemsokák község élér mellyel szere annyira töré foglalkozott szűnt meg n lödni, minde lgy élete vég külföldön tar zésére alaku

Glasner bucozott el, és viszontlái akarta. Az v kévalóság ho és barátjával követte őt oc ján helyezett lozsvári orth Messze v az erdélyi ci álmát, de m fogja s átfon soha meg n

etségünk számos
z alkalmakkal el-
an és talpraesetten

aradt ama feltü-
1920-ban a király
t, midőn egy zsidó
ott. A zsidó nem-
ponáló szöszölőja

tségünk 1920. évi
nyelnek ünnepélyes
kus héber nyelven
imája vezette be.
em szövetségünk
nciájának éjszakai
otmány kérdésében
hajnalig csatá-
gy fejjezem ki
ntum és optimiz-
ogató felfogásával.
oi Glasner Mósé a
vel az ifjui tempe-
áspontját juttatta

a Németországban
beszéd tárgya az
világkongresszuson
rachista tagjainak
gismerték és meg-
ehér szakállu, de
s hívták mindjárt
ba és pár hónap-
teget tett e meg-
enetben vitték vá-
torsiági ortodox
eri szavát a gyü-
igetelődést hirdető
zeti energiák egye-
szeretettel küzdő
hitegek, melyeken
lékezetes mozza-
mizrachizmus tör-

beszéde is, mely
sodik országrészi
alkotó a zsidó
dzsát azon az an-
sában a bukaresti
tt le a zsidó hit-
szabályozásának

ott szemben az
zetőivel, akik cio-
g a személyi érint-
Egész lelkét, a
rduló szívét vitte
eszéde valóságos
ség szent gondo-
lanul hangzott el!
elzárkozottsága a
y sziklának bizo-
Mósénk nem volt
szeretettel átfogó,
tő vizét fakasztani!

gy kora ifjúságától
ybeforrva élete és
e rajta az emberi
kadt vége élete,
ének felolvasásával
lomaiban.

israél kö Mose"!
e szavait méltán
e emlékeztetének
ánát, Körösvidék
Szövetsége. Olyan
volt, nem lesz

Másik Mósé

elte csak tul őt az
éja, aki vele együtt
teljesítette e moz-
a mi drága, jó
caddik livrocho.
mikor ide Er-
zeti ujjászületés
i életének nagy
mozzanatot mutat
felsorolást; de e
ségünk alakulása
n tetteit tartom
amelyek az er-
éjává avatták őt.

Kereskedő volt, aki igen számottevő sikereket ért el pályáján; de úgy, hogy soha egy pillanatot sem tért le a legszigorubb értelemben vett korrektség útjáról. Tetőtől talpig becsületes ember, finom érzésű ur, igazi gentleman volt, aki előtt a legnagyobb tisztelettel hajolt meg, nemzeti és felekezeti különbségre való tekintet nélkül, minden polgártársa. Kedves, mosolygós volt a tekintete, mely meleg vonzalmat ébresztett iránta mindenkiben, aki érintkezett vele. Jóságos, nemeslelkűsége nem ismert határt.

A legjobb szív

Páratlanul bőkezű volt a közérdekű és jótékony célokra való adakozásban, de szerényen élt, mint a legegyszerűbb polgárember. Évtizedeken át szervi szívaja tette problémáitussá életét, de ez a biológilag hibás szív volt a társadalom szempontjából a legjobb szív, mellyel valaha találkoztam. A legszebb ideáizmussal volt tele ez a szív is, amely ellenállhatatlanul vitte őt hitközségének általa mélyen tisztelt lekipásztora és szeretett barátja, Glasner Mósé mellé, a zsidó nemzeti eszme harcosainak táborába. Amit Glasner Mósé szellemiekben, azt adta ő anyagiakban a mozgalomnak.

Mindjárt szövetségünk megalakulása után, midőn a szervezési munka anyagi alátámasztására egy szervezési alap összehozása mutatkozott szükségesnek, nemcsak habozás nélkül magára vállalta az ezen cél megvalósítására irányuló akció vezetését, hanem jó példával előljárva is, az akkori időben legalább mai 100.000 lejnyi összeggel egyenlő értékű koronát bocsátott az alap rendelkezésére saját hozzájárulása gyanánt.

Bergner Mór és az Új Kelet

S ezen kezdett után minden hasonló akcióban az övé volt az oroszlanrész. Hatalmas számot tenne ki, ha egymáshoz adnók az összegeket, melyekkel az erdélyi zsidó nemzeti mozgalom megindulásától kezdve hat éven át részt vett a különféle zsidó egyesületek és intézmények alapításában és támogatásában. De mindezeket önmagukban véve is sokszorosan meghaladó vagyont alkotnak az összegek, melyeket arra áldozott, hogy az erdélyi zsidóság napilapja, az Új Kelet fennmaradhasson. Nem tulzok, ha kijelentem, hogy, ha ő nem lett volna, ma nem léteznék az Új Kelet, sőt mi több, talán nem volna ma együtt itt az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség hatodik évi konferenciája!

S ezt az egyedülálló, nagy áldozatkészséget végtelen szerénységgel és finomsággal gyakorolta. Mintha önmagától értetődő csekélység lenne, úgy hozta a legnagyobb áldozatot, elemi kötelességteljesítés gyanánt, igaz lélekkel, elismerést nem várva érte senkitől. Valóban a bibliai Mósé szerénysége ismétlődött meg a mi drága Bergner Mósénk egyéniségében.

Glasner Móséval évtizedes, kipróbált barátság fűzte össze őt s talán csak e barátság kedvéért tette meg, hogy az 1922. évben, mikor a kolozsvári orthodox hitközség elnökévé választotta meg őt, elvállalta ezt a tisztet is. Az ő elnöksége alatt teljesítette a kolozsvári orthodox hitközség rav Glasner Mósénak azt a kivánságát, hogy tudomásul véve negyvenöt éven át betöltött állásáról való lemondását, fiát ültesse helyette a főrabbi-székre.

Nemsokára ezután vissza is vonult a hitközség éléről és engedve a féltő gondnak, mellyel szerető hitvese vigyázott szívaja miatt annyira törekeny életére, általában kevesebbet foglalkozott a közügyekkel. Mindazonáltal nem szűnt meg minden zsidó probléma iránt érdeklődni, minden zsidó ügyet lelkesen támogatni. Így élete végéig fejtett ki nemes tevényt a külföldön tanuló erdélyi zsidó diákok segélyezésére alakult bizottság élén.

Messze van egymástól a két sir...

Glasner Mósétől ő is abban a reményben bucsózott el, hogy rövid idő múlva meglátogattja és viszontlátja őt Jerusoláimban. Isten másként akarta. Az volt határozása, hogy csak az Örökévalóság honában találkozzék ismét mesterével és barátjával. Alig telt el két és fél hónap és követte őt oda. A mult polgári év utolsó napján helyezték holttestét örök nyugalomra a kolozsvári orthodox zsidóság temetőjében.

Messze van egymástól a két sir, melyben az erdélyi cionizmus két Móséja aluszza örök álmát, de minden távolságon keresztül egybefogja s átfonja e két sirt az erdélyi cionisták soha meg nem szűnő, hálás szeretete és mély-

séges kegyelete.

Tündöklő diszünk, büszkeségünk voltak ök. Nagyságuk tudata felemel és büszkeséggel tölt el, hogy ilyen férfiak vettek részt Szövetségünk alapításában és vezetésében. S büszkék vagyunk, hogy kortársaik lehettünk s velük együtt dolgozhattunk Cionért, küzdhattunk nemzeti ideáljainkért.

Megnyugodtunk elvesztésük megváltozhatatlan tényében, de jaj, most is érezzük, mennyire táton az úr, melyet maguk után hagytak táborunkban s amelyet a mai generáció idejében bizonyos, hogy senki sem fog betölthetni soha.

S midőn ez órában lelkünk csordultig meg-

Négy konferenciái part indul a küzdelemben

Déli egy óra. Most futott be Kolozsvárról a galaci gyorsvonat. Csak egy önti magából a konferenciára érkező delegátusokat. A perronon kíváncsi tömeg lés, hogy kik szállanak ki a kupékból. A pályaudvar bejáratánál kaki-ruhás cserkészek és kerékpáros osztagok sorakoznak. Huszonhat kék-fehér zászlós biciklista vár parancsra készen. Egész sereg diák-sapkás barissziánus. Avivák és leánycserkészek csoportja, a fogadtatási bizottság és az elszállásolók h-da fogja körül az érkező vendégeket. A régi ismerősök melegen üdvözlik egymást. Valaki kiadja a jelszót:

— Delegátus urak, az elszállásolási irodába. Megindul a menet. Hosszu koosisor és véget nem érő emberáradat. Az elszállásolási irodában Vas Albert végzett emberföltötti munkát. Mindenki pár perc alatt szobához jut. A Zsidó Nemzeti Szövetség már egy héttel ezelőtt áttette székhelyét a konferencia irodába és Weinberger Nándor főtitkár vezetésével bámulatra méltó munkát végez. Segítségére vannak Wolsfer Kálmán, a marosvásárhelyi helyi csoport elnöke és dr. Engelberg Dezső sómérparancsnok.

Ötszáz delegátus és vendég

A konferencia jelentőségére jellemző, hogy már a megbízás előtt való napon ötszáz delegátus és vendég érkezett. A delegátusok azonban megkapják a konferencia művészi jelvényét. Ma már Marosvásárhely utcáin minden harmadik ember ezt a jelvényt viseli. Kézhez kapják ezenkívül a konferencia anyagát: vas-kos nyomtatott füzeteket és könyveket. Ezek a nyomtatványok a Zsidó Nemzeti Szövetség múltévi működésének beszámolóját és a konferencia határozati javaslatának szövegét tartalmazza. A Zsidó Nemzeti Szövetség gyakorlati szempontból öleli fel a mult év munkáját és felsorolja azokat a hiányosságokat is, amelyek annak abszolút sikerét befolyásolták. A Palesztinahivatal jelentése nemcsak az erdélyi alijah elmúlt évi munkásságát ismerteti, hanem utmutatást ad a palesztinai kivándorlásra is. Külön jelentés emlékezik meg a máramarosi zsidóságról, amelyeknek felsegélyezésére és Palesztinába való áttelepítésére nagystilű javaslatok vannak készen. Figyelemreméltó a két ország-építő alap beszámolója. Az ugynevezett Palesztina-könyv pregnáns bizonyítéka annak, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel is milyen egyszerű eredményeket értünk el.

Az ünnepélyes megnyitó ülés

A konferencia ünnepélyes megnyitó ülése a kultúrpalota fényárban uszó, gyönyörűen feldisznított nagytermében folyt le. Már a kora délutáni órákban az érdeklődőknek és a hivatalos minőségben érkezőknek óriási tömege lepte el a kultúrpalota környékét. Lassanként megindult az emberáradat a konferencia helyisége felé, amelynek ajtajában, végig az összes termeken somérok és somrák, Aviva leányok és Barissziánusok sorfala fogadta a vendégeket.

Közvetlenül a megnyitás előtt már több mint ezer ember töltötte meg zsufoltság a konferencia színhelyét. A földszinten a delegátusok foglaltak helyet, míg a páholsorban a hatóságok képviselői, a kétemeletes karzaton pedig a közönség helyezkedett el. Az elnöki pódiumon a kisintézőbizottság tagjain kívül helyet foglaltak a meghívott vendégek egy része és a sajtó képviselői.

A hatóságok és politikai testületek üdvözlése

Pontban hat órakor Fischer József dr. elnök emelkedik szólásra, aki lapunk vezetőhelyén teljes terjedelmében közölt impozáns beszédével héber nyelven megnyitja az Erdélyi Zsidó Nem-

telik a velük töltött napok édes emlékeivel, az elérhetetlen magasságokba, ahova szellemük elröppent, révedez könnyes tekintetünk s sovárogra száll feléjük hívó szavunk:

Glasner Mósé és Bergner Mósé szelleme! Legyetek világító szövétnék Erdély, Bánát, Körösvidék és Máramaros Zsidó Nemzeti Szövetségének további utjain! Legyetek velünk!

És könyörgő imádsággal fordulunk Hozzád, jóságos Teremtőnk, mindenható Urunk, add, hogy szövetségünk két Móséjának ott tulnan összelelkezett lelkei örökre egybefonva legyen az Élet fonalával!

Négy konferenciái part

Már ezekből a jelentésekből is látható, hogy az ezévi konferencia, belső tartalom és praktikus munka tekintetében felülmúlja az összes eddigi konferenciákat. De ezenkívül minden egyéb jel is azt mutatja, hogy ez a konferencia rendkívül izgalmas lesz. Négy nagy part indul bele a küzdelemben és személyes agitációval, valamint röpiratokkal igyekeznek mindegyik minél több hívet szerezni magának.

A jobboldalt a mizrachisták partja reprezentálja. Élén Altmann Sámuel elnök és Nussbaum Sámuel nagyváradi hitközségi elnök áll. Programuknak az a lényege, hogy a Palesztina-munkába, valamint az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség minden életmegnyilvánulásába vallásos szellemet vigyen be.

A szociális igazságot, a munka mindenkifölött valóságát tüzte ki célul a „Brith Haavoda“ című part, amely talán a konferencia baloldalát fogja képezni. A part nyilvánosságra hozott szép programtervezete nem ad ugyan határozott képet a part világnézeti elhelyezkedéséről, de egyes konkrét javaslatokból kitétnik, hogy a Brith Haavoda azokért az igazságokért küzd, amelyeket Palesztina zsidó munkáisi már évek óta hősies kitartással igyekeznek az élet valóságává váltani. A part szellemi vezetői dr. Hamburg József és dr. Kohn Hillel. A part számarányát e pillanatban még nem lehet megállapítani.

Zászlót bontott ezen a konferencián az ugynevezett revizionista part is, amely a Jabotinszky által hirdetett politikai elveket az erdélyi zsidóság körében is népszerűsítse. A csoportnak a jelenlegi konferenciára nézve nincsenek speciális gyakorlati célkitűzései, mindamelltt bizonyos elvi kérdésekben igyekeznek álláspontját érvényrejuttatni. A csoport Székely Béla irányítása alatt áll.

Külön csoportot alkot az ifjúság, amely számos elvi természetű és gyakorlati javaslatot terjeszt a konferencia elé. Az ifjúsági blokk heves küzdelmet indit a szövetség minden téren való teljes aktivitásáért.

Az eddigi jelek szerint a konferencia gerincét a klálcionisták fogják alkotni. Ez a blokk teljesen kidolgozott programmal utazott Vásárhelyre. Ez lesz az ugynevezett centrum, amelyre az a feladat vár, hogy a többi pártok támogatásával a Szövetség további munkásságát irányítsa.

zeti Szövetség hatodik országrészi konferenciáját. Majd román nyelvű beszéde során üdvözli a város és vármegye képviseletében megjelent Jeremia Stefán városi tanácsost, Dan ezredest és Popescu térparancsnokot, a hadsereg képviselőjét, valamint a rendőrség megjelent képviselőit. Majd köszöntötte a dr. Bretter Vilmos elnöklete által megjelent status quo hitközségi előjáróságot, az Izraelita Nőegylet képviselőjében megjelent Schwartz Antalné elnököt, az Arvagondozó képviseletében megjelent Hirsch Gusztávnét, az erdélyi Keren Hajjeszód kuratóriumának képviselőjét, Bürger Albert elnököt, a helyi csoport képviselőjét, dr. Engelberg Dezsőt, továbbá János Béla apátplébánost, a katolikus egyház képviselőjét, Csizsár Lajost, Csiki Emilt és Benkő Lászlót, a Magyar Part képviselőit, a szászok reprezentánsát Grósz Edét és Bayer tiszteletest. Üdvözölte ezenkívül az ifjúság képviselőit is, majd rátért lapunk vezető helyén közölt, a konferencia jelentőségéről szóló nagyszabású beszédére.

Az üdvözlésekre: Jeremiás Stefán városi tanácsos, Bretter Vilmos, Bürger Albert, Csizsár Lajos, Nussbaum Sámuel és Payer tiszteletes

és dr. Engelberg Dezső válaszoltak. Felszólalt ezután dr. Löwi Ferenc főrabbi.

Löwi főrabbi felszólalása után dr. Fischer mondotta el lapunk más helyén közölt nagyhatalású emlékbeszédét.

A konferencia Hszükára

Dr. Fischer Tivadar beszéde után a konferencia állandó bizottságának előterjesztésére megválasztják a konferencia vezetőségét. Elnök: dr. Deustch Mór Lugos, társelnök: Wolster Károly Marosvásárhely. Alelnökök: Nussbaum Sámuel Nagyvárad, Citrom Jakab Marosvásárhely, Karton Aladár, Altmann Sámuel Nagyvárad, Kalmár József Arad, dr. Szegő Ernő Déva, Lukács Aladár Nagyszombat, dr. Fried Ábrahám Maramarosziget, dr. Kohn Hillel Kolozsvár. Jegyzők: Pető Tibor, Sajóvits Béla, Hirsch Simon, Lőb Lajos, az igazoló bizottság még nem végzett a munkájával és így az állandó bizottság csak a holnapi plenáris ülésen tehet jelentést.

Ezzel a konferencia megnyitó ülése véget ért. A konferencia további programját itt ismergetjük: Kedden délelőtt kilenc órákor plenáris ülés. Targysorozat. A XIV. világkongresszus és annak eredményei. Előadó: dr. Marton Ernő, Altmann Sámuel. II. Általános vita. III. Határozathozatal a régi vezetőség felmentvénye tárgyában. IV. A különböző bizottságok megválasztása. Délután bizottsági ülések.

November 25-én szerdán délelőtt 9 órákor plenáris ülés. Targysorozat. I. Palesztina-bizottság. II. Szervezeti és pénzügyi bizottság. III. Kulturbizottság javaslatának előterjesztése és határozathozatal. Délután három órákor plenáris ülés. Targysorozat. I. Politikai bizottság, II. jogvédelmi bizottság javaslatának előterjesztése és határozathozatal, III. az új vezetőség megválasztása, IV. a konferencia bekezdése.

Vasárnap délután tartották meg a Palesztina-alapok gyűlését, amelynek részletes ismertetését holnapi számunkban adjuk.

Lezajlott az erdélyi Barissziák harmadik konferenciája

Az zsidó ifjúság állást foglal az Uniunea ellen (Targu-Mures-Marosvásárhely, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A hatodik cionista konferenciát megelőző előkonferenciák sorozatát az erdélyi Barissziák harmadik Jom hatiditájára nyitotta meg. Az ifjúság konferenciája a zsidó iskola nagytermében folyt le, mintegy százötven hivatalos delegátus és ugyanannyi rendkívüli hallgató jelenlétében. A tárgyalások végig komoly és emelkedett hangulatban folytak le és azt az impressziót keltették, hogy az erdélyi zsidóság jövője jó kezében lesz, ha majd ez az ifjúság az ügyek élére kerül és hogy az ifjúság maga is tudatában van annak a komoly és életbevágó feladatnak, amely reá vár.

A konferenciát Nossin Mór elnök nyitotta meg. Röviden vázolja az első két ifjúsági konferencia történetét, amelyek után az ifjúság még impozánsabb módon jött megmutatni, hogy a zsidó nép élni akar és a zsidó ifjúság dolgozni akar a zsidó népet. A külső és belső aknamunka ellenére, valamint a gátló körülmények dacára, fiatalos lelkesülés van a zsidó életben, amelynek lendületét a zsidó ifjúság lelkesedése biztosítja. Vázolja a konferencia feladatait, amelyek között főhelyet foglal el a kulturális önévelés és az erőteljes hebraizálás.

Fischer József dr. a Szövetség nevében üdvözi a konferenciát. Kívánja, hogy az ifjúság munkája a zsidó nemzeti gondolat és az országépítést diadalra vezesse. Óriási feladat ez, amelyben az ifjúság mindig számíthat a felnőttek segítségére.

Engelberg Dezső dr. a helyicsoport üdvözlését tolmácsolja. Kifejti, nem véletlen az, hogy a konferenciák sorozatát éppen az ifjúság nyitotta meg, hanem szimbóluma ez annak, hogy a fiatalság kell előljárjon és fokozatosan fel kell váltassa az öregeket. Friedler a vásárhelyi Hacair nevében héberül üdvözi a konferenciát.

A vezetőség megválasztása után megkezdődik a szervezeti jelentés fölötti vita, melynek során felszólaltak: Klein Simon szászrégeni, Langer Sándor oravicai, Fried Miksa, Weisz Gyula zilahi, Braun Géza és Grün Ernő nagyváradi, Horvát József petrozsényi és Willinger József szatmári delegátusok.

A különböző sérelmekre Weisz Mendel reflektál

és határozati javaslatot terjeszt elő azok orvoslására. A Zsidó Nemzeti Szövetség és az ifjúság közötti viszonyra vonatkozóan Becker Vilmos követeli, hogy a Szövetség megfelelő anyagi támogatásban részesítse az ifjúsági mozgalmat. A kérdéshez hozzászólnak: Feiler Pál, Tihanyi Dezső, Schwertberg Dávid, Horvát János, Fried Miksa, aki a javaslatot ellenzi, mert a Szövetség maga is nehéz viszonyokkal küzd. A végleges döntést a konferenciára bízzák. Az erre vonatkozó határozati javaslat mindenképpel leszögezi, hogy a Hitachdut Barisszia klacionista alapon áll, de a konferenciára kiküldendő delegátusokból külön ifjúsági blokkot alakít a többi ifjúsági szervezetek bevonásával. Állást foglalt a konferencia a határozati javaslatban az Uniunea erdélyi terjeszkedése ellen, mint az erdélyi

Kétszáz ember a tengerbe fulladt

(Newyork, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Havannából érkező táviratok jelentik, hogy a „L'Isle de Paix“ nevű francia teher- és személyszállító hajó, amelynek kétszáz utasa volt, Havannától negyven mérföldnyire elsüllyedt. A hajón lévők közül csupán a fűtő és két matróz menekült meg. Amerikai hidroplánok a katasztrófa színhelye fölött keringenek, abban a reményben, hogy mentőcsónakokon még további megmenekülteket találnak.

Nagy tüntetések

Bukarest utcáin Henry Barbusse ellen és mellett

Négy munkást és egy diákot letartóztatott a rendőrség

(Bucuresti-Bukarest, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Henry Barbusse, aki tegnap érkezett vissza Kisenevből, este az egyesült munkásság (Sindicatul Unitar) helyiségében konferenciát tartott, melynek végeztével a munkásság és a független diákok szövetsége tüntető felvonulást rendezett Barbusse tiszteletére. A Calea Victoriein elvonulva, a csoportból valaki elkialtotta magát: „Éljen Barbusse!“, mire a járda két oldalán elhelyezkedett nemzeti érzelmű diákok fűtyölni kezdtek, sőt később kísérletet tettek a tüntetők szétkergetésére. Erős összecsapás keletkezett, aminek az lett a következménye, hogy a tüntetők szíjjel-szordóva menekültek, sőt Henry Barbusse egy kocsi alá, a Strada Sarindaron keresztül volt kénytelen menekülni. Az ellentábor azután felvonulást rendezett Henry Barbusse ellen, majd az „Adeverul“ épülete elé vonulva, a szerkesztőség ab-

lakait betörték. A rendőrség négy munkást és egy diákot a Független Diákszervezet tagjai közül letartóztatott. Az eset kínos feltűnést keltett.

A délután folyamán egy diákcsoport gyülekezett az Athene Palas előtt és ismét tüntetett Henry Barbusse ellen. A tüntetők közül többen behatoltak a szálloda belsejébe és be akartak rontani Barbusse szobájába. A személyzet azonban megakadályozta őket.

A diákok innen a Keresztény Ligahelyi égében megbeszélést tartottak és elhatározták, hogy a Regina Maria-színház esti előadását minden rendelkezésre álló eszközzel megakadályozzák.

Henry Barbusse ma elutazott az országból, Constanza keresztül Konstaninápolyba. Miután a szigurancának tudomására jutott, hogy Barbusse ellen újabb akcióra készülnek, megették a szükséges intézkedéseket, hogy elutazását biztosítsák.

Ludendorff harcot hirdet Hindenburg ellen

A volt vezérkari főnök szenzációs cikke a „Fränkische Kurier“-ben

(Berlin, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A német birodalom fővárosában az egész országban érthető szenzációt okozott Ludendorff állásfoglalása a locarnoi kérdésben. A volt vezérkari főnök a „Fränkische Kurier“ című lapban a következőket írja:

„Osztoztam már Hindenburg marsallal a dicsőségben és becsületben, nyugodtan ki is jelenthetem, hogy én voltam egyike azoknak, aki a marsall dicsőségét öregbítettem. Ma azonban összeszorul a szívem, mikor látom, hogy a marsall azon az uton van, hogy dicsőségét feláldozza. A hírnév és dicsőség pedig abban a pillanatban áldozatul esett, amikor a Hindenburg-név ott lesz a szegény és gyalázat dokumentuma alatt. Azt mondom: inkább fel kell adnia közjogi méltóságát,

semhogy nagy multjának becsületét, tisztességét és dicső hírnevét prédálul vesse. Ezt követelné a német karakter. Még németebb lenne, ha maga a marsall kezdené meg a harcot a szegénytelen és gyalázatos és rabszolgaságra vezető szerződés ellen.

Ha azonban a birodalom elnöke helyessé a Locarno-politikát, akkor minden német ember, akit még nem fertőzött meg a fekete vörös arany trikolor politikája, vagy aki még nem kárhozta el lelkét Mammon bálványának, az a német elföldi arcát, mert a marsall birodalmi elnöksége a nemzeti akarat veszedelmévé vált.

A szenzációs sorokat a német sajtó élénken kommentálja és a legtöbb lap úgy állítja ezt be, mint Ludendorff egyenes hadüzenetét Hindenburg ellen.

„Ha a liberálisok jószántukból nem vonulnak el, erőszakkal kell elűzni őket“

Goga is nagy beszédet mondott az Averescu-párt kongresszusán

(Bucuresti-Bukarest, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az Averescu párt kongresszusának harmadik napján népgyűlés folyt le a Dáciában, melyet Averescu tábornok nyitott meg. „Megjelenek a király előtt — mondotta Averescu tábornok — és előadom a nép kívánságát, mely remélhetőleg magadja nekem a támogatást, hogy kormányra kerüljünk. A nemzeti párt, illetve az egyesült ellenzéki pártok nem tudnak életképes kormányt alkotni.“

Felolvassa azután a határozati javaslatot, melyben kifejtik, hogy egyedül a néppárt alkalmas a kormányutódlásra. A javaslatot egyhangulag elfogadják.

Goga emelkedik ezután szólásra és kifejti, hogy a néppárt résztvevő a király gyulafehérvári koronázási ünnepségén, bár azt egy olyan kormány rendezte, melynek nem volt meg ehhez a szükséges erkölcsi alapja. Miután azonban az aktushoz megnyerték a király hozzájá-

rulását, a néppárt köteletségének tartotta az ünnepélyen résztvenni. Eddig türelmesek voltunk, most azonban itt van az ideje, hogy szívből jövően kiabáljuk: „Kormányváltást követelünk!“

Trancu Jassi a következő szónok, aki kifejti, hogy ha a király nem fogja megtenni azt, amit a nép óhajt, úgy a néppárt fogja azt kieroszakolni.

Dr. Barbulescu progresszista kijelenti, hogy ha a liberálisok jószántukból nem vonulnak el, erőszakkal kell őket eltávolítani.

Ezzel a kongresszus véget ért.

Este bankett volt, melyen Averescu tábornokot ünnepelték.

* Nagyváradon hirdetések elfűzetéseket felvesz és reklamációkat elintéz az Uj Kelet nagyváradi képviselője, Blum Zsigmond, Ezredévi emléktér 2. (ernyőztlet.)

ó asszimilációs... litéli ezt a moz... hogy az „Ifju... tévesszék meg... iláció karjaiba... Bariassia teljes... zeti Szövetséget... al. Az ifjusági... asági konferencia... rvezeti kérdések... ák az új vezető... s sáni Rosenfeld... Kaszner Ernő... sz Mendel, Löwi... ség megválasztá... ért.

zö táviratok je... melynek kétszáz... upán a fűtő és... tt keringenek... nak.

mellett

ég munkást és egy... tagjai közül le... st kellett. Soport gyülekezett... tüntetett Henry... többen behatol... artak rontani Bar... onban megakadá...

Ligahelyi égében... zták, hogy a Re... minden rendelke... zták. A jelenlévők között volt dr. Israel világ... hírű orvosprofesszor is. Max Lieberman festő... meleghangú levélben mentette ki elmaradását.

ellen

arier“ ben... tét, tisztességét és... követelné a né... enne, ha maga a... e szegyenletes és... tő szerződés ellen... öke helyessé né... német ember, akit... te vörös arany tri... nem kárhozta el... az a német elföldi... elnöksége a nem...

et sajtó élénken... gy állítja ezt be... lüzenetét Hinden...

ólnak el,

resszusán

ének tartotta az... g türelmesek vol... az ideje, hogy... nányváltozást kö... szónok, aki ki... fogja megtenni... néppárt fogja azt... ta kijelenti, hogy... nem vonulnak el... ani. ért.

Áverescu tábor... eket előfizetéseket... az Uj Kelet nagy... nd, Ezredévi emlék-

Einstein a jeruzsálemi egyetemről

(Berlin, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Jeruzsálemi Héber Egyetem Barátjainak Németországi Egyesülete e hó 15 én ülést tartott, amelyen megjelentek a német tudományos világ kimagasló egyéniségei is. Az elnöki székéből Citron professzor nagy beszédet tartott, amelyben azokat a sikereket, amelyeket a jeruzsálemi héber egyetem barátainak németországi egyesülete a közelmúltban elért. Már eddig is jelentős mennyiségű könyvet ajándékozta a zsidó egyetem számára.

Albert Einstein professzor „A jeruzsálemi héber egyetem jelentőségéről” címen tartott nagyszabású előadást. Az egyetem olyan kulturintézmény lesz, — mondotta — amelyet az egész világ zsidó intellektusai a zsidó szellemi alkotás központjának tekinthetnek. Javaslatot tett egy olyan szervezet megalakítására, amely Németország összes intelligens zsidóit felöleli. Ennek az egyesületnek az lenne a hivatása, hogy az amerikai zsidóság jelentős befolyása mellett a héber egyetem körül a német zsidóság is méltó sullyal és befolyással birjon. Einstein professzor kijelentette, hogy az egyetem judaisztikus intézete az amerikai adományokból anyagilag teljesen biztos alapokon nyugszik, míg a többi tudományos intézetek még mindig anyagi támogatásra szorulnak.

Einstein beszéde nyomán vita indult meg, amelyben résztvettek: Ehrman, Ludvig Stein, Heinrich Loewe professzorok, dr. Samy Gronemann író és Citron professzor. Ugyanő javasolta, hogy a német zsidóság vállalja a jeruzsálemi Einstein-intézet kiépítését és fenntartását.

Ez ellen azonban maga Einstein tiltakozott. Őra intett minden túlzó javaslatról és hangsúlyozta, hogy az Einstein intézet fejlesztése bizonyos feltételekhez van szabva, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni.

A jelenlévők között volt dr. Israel világ-hírű orvosprofesszor is. Max Lieberman festő meleghangú levélben mentette ki elmaradását.

Egy elmaradt színházelőadás kulisszatitkai

(Oradea-Mare-Nagyvárad, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Pénteken Nagyváradra érkezett Bukarestből Protopopescu szintársulata, amelynek mindössze négy-öt nagyon közepszerű tagja van. A szintársulat pénteken előadást tartott a városi színházban, melynek padsorait zsufolásig megtöltötte a város közönsége. A színház intelligens publikuma azonban rövidesen unni kezdte az előadást, mire az igazgató úgy próbált hangulatot kelteni, hogy feltörette a színház zárt zongoráját és kuplékat énekeltetett a közönségnek. A közönség azonban ezt sem honorálta, és szombaton este a kirendelt katonai közönségen kívül ugyszólván senki sem jelent meg a színházban. Természetes, hogy a színház igazgatóját Gróf Lászlót, aki a koncessziót úgy kapta meg, hogy minden román szintársulatnak át kell engednie a színházat, ha erre a kultuszminisztertől felhatalmazása van, rendkívül szívesen érinti ezek a vendégszereplések. Különösen az utóbbi hetekben került Gróf László súlyos anyagi válságba, mert két élelmes impresszári minden erre kapható román társulatot lehozott Nagyváradra és így a színházban ugyszólván minden másodnap román előadás volt. Ugy volt tervezve, hogy Protopopescu vasárnap is előadást fog tartani a nagyváradai színházban, a színigazgató azonban, tekintettel az érdeklődés hiányára, még szombat este elűnt társulatával a városból és így megtörtént az a hihetetlen dolog, hogy vasárnap sem magyar, sem a román szintársulat nem tartott előadást. Természetesen ennek anyagi ódiuma teljesen Gróf Lászlóra háramlík, akit csak az elmaradt vasárnapi előadások révén körülbelül harmincezer lej veszteség ért. Nemcsak magyar kulturkörökben, hanem román körökben is nagy felháborodást váltott ki ez az eset, miért is Buccico Coriolan polgármester elhatározta, hogy felterjesztést intéz a kultuszminiszterhez, arra kérve őt, ne engedje a Protopopescuéhoz hasonló harmadrangu társulatokkal lejáratni a román színjátszást különösen a román nemzetiségű vidékeken és egyben a magyar társulatok... ..

Ujra zsidóverések voltak a kolozsvári egyetemen Súlyosan inzultáltak két elsőéves zsidó hallgatót

(Cluj-Kolozsvár, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári egyetemen a nagyon is lecsökkentett számú zsidó hallgatók ellen az atrocitások az utóbbi napokban ismét felújultak. Pénteken este Jeanel biológia-professzor tartott az egyetemi könyvtárban előadást. A zsidó hallgatók észrevették, hogy némelyek verekedésre készülődnek, mire el akarták hagyni a termet. Az ajtó előtt azonban megakadályozták őket a kimenetelben. Akinek mégis sikerült kijutnia, azt a folyosóra

összerugdosták. Ma délben az anatómiai előadás után a hat zsidó hallgató közül két fiut távozásukkor irgalmatlanul elvert egy harmincfőnyi csoport. Tásakkal és öklökkel verték össze-vissza a mitsem gyanító zsidó ifjakat. A többiek az inzultus elől csak úgy tudtak menekülni, hogy hátsó ajtókon egészen az elmegyógyintézetig egérutat keresve, jutottak ki az utcára. Az inzultált hallgatók az egyetemi hatóságoknál feljelentést tesznek.

Visszavonják Painlevé összes pénzügyi javaslatait Briand nem vállalja a kormányalakulást. Herriot ismét előtérben

Páris, november 22. A Painlevé-kormány, miután a kamara vasárnap délután három szavattal leszavazta, bejelentette lemondását. Hir szerint utódjául Briandot nevezik ki, aki nagy koncentrációs kabinetet állít össze. Az új kormány, mint a beavatottak tudni vélik, vissza fogja vonni Painlevé összes pénzügyi javaslatait. A Painlevé-kormány bukását a kommunisták idézték elő.

Páris, november 23. Briand ma kijelentette, hogy a felajánlott miniszterelnökséget nem fogadhatja el. Ebben a pillanatban a helyzet úgy áll, hogy vagy Herriot, vagy Doumer szenátor, a pénzügyi bizottság elnöke, vagy pedig Raul Peret képviselő kap megbízást a kormányalakításra. A többség véleménye az, hogy csakis koncentrációs kabinet alakulhat. Bármilyen kormány is jöjjön létre, Briand vállalni fogja a külügyminiszteri tárcát. Politikai körökben általában meg vannak győződve arról, hogy Painlevé lemondása nemcsak személyváltozást jelent, hanem új irányt is az egész francia politikában.

A cseh szocialisták szocialista-kommunista blokkot akarnak

Nem oszlatják fel az új parlamentet

(Prága, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A csehszlovák sajtó mai állásfoglalásai közül legnagyobb jelentőségűek a következők: A „Národní Osvobodzení“ a „Právo Lidu“ és a „Ceské Slovo“ szocialis-kommunista blokk alakítása mellett foglalnak állást. A „Právo Lidu“ és a „Ceské Slovo“ a kommunistákhoz appellálnak, hogy pozitív programot állítsanak fel. A „Venkov“ kiemeli, hogy a köztársaság összes agráriusai a nemzetiségekre való tekintet nélkül november 15-ével mag lesznek elégedve, mert az a mezőgazdasági nép emancipációját hozza. Srámek megkezdte tárgyalásait Hlinkával közös parlamenti klub alakítására. Ha ez létrejött, akkor a szocialdemokraták a nemzeti szocialistákkal és az agrárpárt az iparpárttal alakítanának közös parlamenti

blokkot. Így mindegyik klubnak 65—80 tagja lenne. A „Tribuna“ foglalkozik ama hírekkel, amelyek szerint az új parlamentet rövidesen feloszlatják és új választásokat irnak ki. A lap megállapítja, hogy a választások olyan helyzetet teremtenek, hogy a felújítandó koalíció az iparpártot, beleértve megadja a szükséges kétharmad többséget. Az egyes pártok közötti nehézségek ugylátszik a parlament tulajdonképeni feladatánál, a költségvetés megszavazásánál fognak felszínre kerülni. Mivel azonban a kormány a nemzetgyűlés utolsó ülésén a költségvetést egy évre elintézte, ezek a nehézségek ősz előtt aligha merülnek fel, úgy, hogy az új választások csak 1926 szeptén lennének aktuálisak, ha addigra a Hlinka-párt nem lépne be a kormányba.

Teljes megegyezés a francia-angol keletí politikában

Sziria új főparancsnokának tárgyalásai Chamberlain angol külügyminiszterrel.

(London, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Jouvelet szenátor, Sziria újonnan kinevezett francia főparancsnoka, ma ideérkezett és azonnal a külügyminisztériumba hajtatott, ahol tanácskozást folytatott Chamberlainnal a sziriai, iraki és palesztinai kérdésekről. Megállapodtak annak szükségességében, hogy a francia-angol szolidaritást Keleten továbbra is fentartják. A következő politikára vonatkozólag teljes megegyezés jött létre. Az angol kormány még a mai nap folyamán utasította ügynökeit, hogy Franciaország sziriai politikáját támogassák.

3. az aleppo—nizzibini vasutvonal és a vaha-biták területének elhatárolása.

Chamberlain és Jouvelet minden kérdésben a népszövetségi alkotmány szellemében óhajtának eljárni. Az új francia főparancsnok további szabadságjogokat akar biztosítani Sziria részére, sőt azzal a tervvel is foglalkozik, hogy megveti egy önálló druz állam alapjait.

A sziriai tárgyalásokkal egyidejűleg a jeruzsálemi „Muksam“ című arab újság azt jelenti, hogy sir Gilbert Clayton palesztinai államtitkár tárgyalása Ibn Szaud vaha-bitá sultánnal az iraki és transzjordániai határkérdésről, meghiusult. Sir Clayton ma már tovább is utazott Szudánba, a misszió többi tagjai pedig visszatértek Kairóba. Szudánban a palesztinai államtitkár sir Geoffry Orchard angol kormányzóval fog tanácskozni. Ibn Szaud sultánnal való tárgyalásainak meghiusulása kellemetlen benyomást keltett a Foreign Officeben.

A „Daily Telegraph“ értesülése szerint Jouvelet és Chamberlain, majd pedig Jouvelet és Amery gyarmatügyi miniszter között a következő kérdések kerültek szóba:

- 1. Pontos határmegállapítás Sziria és Palesztina között,
- 2. Sziria és Irak között,

Sziriában általános mohamedán felkeléstől lehet tartani

(London, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A „Chicago Tribune“ Sziriába kiküldött tudósítónk kerülő uton rendkívül szenzációs tudósítást küldött lapjának a sziriai felkelésekről. A felkelők a tudósító szerint az önkéntes keresztény hadsereget Libanonban teljesen megsemmisítették, úgy, hogy a déli Libanon teljesen nyitva áll a druzok előtt. A franciák a legnagyobb sietséggel vonják össze csapatukat Bizzuttól délre, de miután nincs elég lovasságuk és elég autójuk, az ellenséggel nem tudják sikeresen felvenni a harcot. Az önértékes keresztény hadsereg működése a mohamedán lakosságot nagyban nyugtalanítja, olyannyira, hogy komolyan fenyeget az

a veszedelem, hogy a druzok lázadásához egy általános mohamedán felkelés is fog csatlakozni. Nagyon valószínűnek tartják, hogy rövidesen vallásháború tör ki Sziriában. A vegyes csendőrséget a felkelők teljesen szétmorzsolták. A franciák tekintélye teljesen megingott Sziriában, ami különösen annak tudható be, hogy nem rendelkeznek tartalékcsoportok fölött. Párisban nagy a nyugtalanság a sziriai események miatt, de a kormányt annyira lekötí a belpolitika, hogy nincs ideje behatóan foglalkozni a sziriai ügyekkel. Ha a franciák idejében tízezer katonát tudtak volna a sziriai hadszíntérre dobni, úgy még lehetséges lett volna a lázadást elfolytani.

Tegnap két repülő startolt világszerte utra Egy hét alatt Londontól a Fokföldre

(London, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Általános érdeklődés közben szállt fel ma délelőtt Alan Copham angol repülő az „Imperial Airways” megbízásából egy háromszáznyolcvanöt lóerős géppel Afrika legdélibb pontja, a Fokföld felé. A pilóta társaságában van egy mechanikus, továbbá egy filmoperátor.

A start meglehetősen nehéz körülmények között történt meg, amennyiben a levegőt vastag ködréteg fedte. Lympnében a gép már leszállásra kényszerült és benzint vett fel. Onnan folytatta útját Franciaország irányába. Estére már Bourget fölött repült, kedden reggel pedig már Marseillesben lesz. További utirány a következő: Pisa, Brindisi, Athén, Solum, Kairó. Itt ismét benzint vesz fel és tovább indul Aszuan, Kartum, Malakal, Mangella, Kisuma, Taboro, Nulavay, Pretoria, Johannesburg, Blumfontein és Fort-West helységeken keresztül a Fokföldre.

hanessburg, Blumfontein és Fort-West helységeken keresztül a Fokföldre.

A turát megnehezíti az a körülmény, hogy hangárok sehol nincsenek és így a gép a szabadban kell, hogy horgonyt vessen. Egyedül a Kairo—Fokföld-vonal hosszúsága ötezerkét száz mérföld. Ezt a távolságot automobillal, vasúttal, lovakkal és ökrökkel összesen hatvanhetvenöt nap alatt lehetne bejárni. A repülőgéppel előreláthatólag ugyanennek a távolságnak beutazása egy héttig fog tartani.

Egyidejűleg az angol pilóta indulásával, a spanyolországi Toledo városból Franco spanyol repülő egy ötszáz lóerős hidroplánon Buenos-Ayresbe repül. Utvonálának főbb pontjai: Sevilla, a Vendel-fok és Pernambuco. Argentínából világszerte utra száll fel.

Lascu újabb heves filippikája a kisebbségek ellen

A hajdani nemzetiségi szabadsághős a legsötétebb elnyomatást hirdeti

(Bucuresti-Bukarest, november 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kamara mai ülésén Orleanu elnökölt, aki Bratiannu Vintila, Alexandru Constantinescu, Ciprianiu, Lepadatu és Chirculescu miniszterek jelenlétében nyitotta meg az ülést.

Bratiannu Vintila betérje az általános költségvetést és kéri a pénzügyi bizottságot, töljön össze mielőbb, hogy megkezdhesék a költségvetés tárgyalását.

Lascu Demeter felolvassa az 1921 április 7-én elmondott interpellációját a külföldi bizottságok itteni látogatásával kapcsolatban. Ducának szemébe veti, hogy ő volt az első, aki engedte, illetve hozzájárult egy külföldi bizottság látogatásához.

Duca kijelenti, hogy az a bizottság szigorúan kulturális egyesületet képviselt és azért járult hozzá, hogy bizonyítsa, nem igazak azok a hírek, hogy az itteni egyházakkal szemben az állam mostohán bánik el.

Dr. Lascu kijelenti, hogy nincsen megelégedve Duca válaszával és türelmetlennek tartja, hogy egy idegen, aki a szigorú szolgálatában áll, (?) jöjjön hozzánk vizsgálatot indítani. Miért nem ment Barbusse Spanyolországba, vagy

Olaszországba vizsgálatni? Az áldozatkész román nép nem érdemi meg, hogy így bánjanak el vele szemben. Duca külügyminiszter ellentmondásba keveredett Bratiannu Jonellel. Ne hagyjuk magunkat — mondja tovább — amint a magyaroktól, akik a Népligánál tett reklamációkkal fenyegetnek bennünket. Mik a kisebbségek, hogy ellenjavaslatokat terjesztenek be a parlament elé, mint ahogyan Sándor József tette ezt? Szerencsére nem vették komolyan Sándor József akcióit, amit az is bizonyít, hogy Duca csak annyit válaszolt a javaslatra, hogy tekintetbe vesszük óhaját.

Pistiner szocialista közli, hogy a 8 ik divízió egyik detektívje és három köztisztviselő több súlyos visszaélést követett el Bukovinában és jöllehet bűnösségük teljes megállapítást nyert, ellenük semmiféle rendszabályokat nem fogantatosítottak. Közli továbbá, hogy a csernovitzi posta, ahelyett, hogy a lapokat a címzetiek helyére továbbítaná, átadja azokat a cenzurának.

Áttérnek a napirendre és felhatalmazza a hadügyminisztert, hogy átengedjen Temesvár város tanácsának bizonyos területeket a tisztiek házhelyhez juttatása végett. Ezzel az ülés véget ért.

Radics ki akarja zárni a politikát a közoktatásból

Radics bemutatkozása az első minisztertanácson

(Belgrád, nov. 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Radics István utja, mely Moszkvából kiindulva, a bőrtönön át a neptuni egyezményig vezetett: elért a horizontra. Az érdekesen labilis és koncepciózusan törtető paraszter végre elérkezett álmai tetőpontjához — a hatalomhoz. Már első bemutatkozásában, programadásának eredetiségében van valami, ami élesen megkülönbözteti őt a szokvány-politikusoktól.

Radics első minisztertanácsi bemutatkozásáról az alábbi részletes tudósításunk számol be: Tegnap délelőtt 11 órakor minisztertanács volt, amelyen első ízben vett részt Radics István közoktatásügyi miniszter.

A belépő Radics Istvánt Pasics miniszterelnök kézzorítással üdvözölte, aztán sorba bemutatatta a kormány tagjainak Radicsot, mint „az új kollégát”. Radics valamennyi új minisztertanácsának szívélyesen ránta meg a kezét. Ezen a minisztertanácson egyébként a költségvetési tizenkettőket tárgyalták.

Délután öt órakor vette át Radics új hivatalát Trifunovics Misa vallásügyi miniszter-től. Az átadás abból állt, hogy megittak együtt egy-egy feketét, aztán Radics megköszönte a felvilágosításokat, mire Trifunovics 5 óra tíz perckor eltávozott.

Azután jött az osztályfőnökök bemutatkozása. Radics mindegyiknek azt mondta, hogy sok szépet hallott felőle és reméli ő is meg lesz elégedve. Csak azt szeretné, ha valamivel jobban dolgoznának.

A miniszterelnökség előtt nagy tömeg gyűlt össze, hogy lássa az új minisztert. Megérkezik Radics bundában, cilinderrel a fején. A fényképezők megállítják egy pillanatra. Radics megáll és mosolyog: barátságos arcot vág, ami könnyű neki. Az autó, amelyen érkezett, már miniszteri autó. Most már szalonkocsija is van.

Ellenfelei gunyosan mondják: Hja, ez a parasztdemokrácia.

A tegnapi nap folyamán Radics István a sajtó képviselőit fogadta kihallgatáson, akik előtt részletesen beszámolt — kétségtelül nívós oktatásügyi programjáról.

— Minden igyekezettel azon leszek, hogy a közoktatást megtisztítsam a politikától és minden igyekezettel azon leszek, hogy a kultuszminisztérium működését is politikamentessé tegyem. A gimnáziumok számát észszerűen csökkenteni kell. Helyükbe ipari és más szakiskolákat kell szervezni, az átalakulásnak azonban lassan és fokozatosan kell megtörténnie, hogy ne jelentessen nagyobb megrázkódtatásokat a tanulóifjúságra és a tanítókre. Az analabétáknak száma megdöbbentően nagy — folytatta érdekes nyilatkozatát — és ennek megszüntetését a lehetőség határáig, programomba vettem. A tanítóknak külön díjazást fogok biztosítani, ha a téli időjárás tartama alatt tanfolyamokat rendeznek az irástudatlanok részére.

A közép- és felsőiskolai oktatásnál bizonyos újításokat vezetek be. Angol rendszer szerint, nemcsak irodai munkára akarom az ifjúságot nevelni, hanem a közélet más hasznos ágára, iparra, mezőgazdaságra is. Tervem, hogy két-három órát naponta ilyenekkel is foglalkoztassam a középiskolai tanulóifjúságot.

Szigorúan ügyelni fogok arra, hogy az iskolát mentesítsem a politikától. A tanulóifjúság nem lehet tagja olyan egyesületnek, amely állami funkciókat vindikál magának. Közoktatásügyi politikám megvalósításához pénz szükséges, csakugy, mint a hadsereg fenntartásához. Idő is kell tervem keresztülviteléhez és csak, ha a két feltétel meg lesz, valósulhatnak meg a reformok.

Meg kell mutatni az ifjúságnak — fejezte be nyilatkozatát, — hogy az állam más szerepet szánt részükre, min-hogy revolverrel és bombával felszerelve veszélyeztessék a rendet.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes orvosi és természeti tudomány napilapja
Szerkesztők: Glaztalay János és dr. Marton Ernő
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő
Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lei, negyedévesre 240 lei, félévesre 400 lei, évesre 600 lei.
Az Uj Kelet cikkanyagát utányszerzők csak a szerkesztőség engedélyével használhatják.

A mai naptár

Kedd
6886. Kiszlev 7.
1925. nov. 24.

— Dr. Adolf Hantke a marosvásárhelyi konferencián. A cionista világszervezetet a marosvásárhelyi hatodik erdélyi értekezlet konferencián dr. Adolf Hantke képviseli. A kiváló zsidó közéleti férfiú hétfő este utazott át Kolozsváron. A pályaudvaron a Zsidó Nemzeti Szövetség megbízásából Szabo Imre köszöntötte. Dr. Hantke az éjtéli órákban érkezett meg Marosvásárhelyre.

— Bratiannu Jonel nincs megelégedve a sajtó működésével. Bukarestből jelentik: Bratiannu Jonel tegnap délelőtt 10 órakor magához kérte a sajtó képviselőit, akik előtt ismertette a költségvetést. Lényegében a javaslat megfelel a már többször közölt tételakkal. A tisztviselők fizetésemelése 65 százalék lesz. Visszapillantást vett a liberális kormány költségvetéseire és igyekezett bizonyítani az ő személyes tevékenységét. A tételek ismertetése után kedélyesen elbeszélgetett az újságírókkal és elmondta, hogy ő is működött az újságírói pályán. Ekkor azt kérdezték tőle a sajtó képviselői, hogy miért nem adnak az újságíróknak szabadjegyet, mire a következőket felelte: — Magam is ellene vagyok a szabadjegyeknek, mert a sajtó nem fejt ki hasznos tevékenységet.

— A magyar szocialisták népszavazás útján akarják rendezni az államforma kérdését. Budapestről jelentik: A magyar nemzetgyűlés szombati ülésén a szocialdemokrata frakció javaslatot nyújtott be, melyben a magyar államformának népszavazás útján való eldöntését kéri. A javaslat sorsa fölött a nemzetgyűlés elnöksége még nem határozott.

— Andrassy Gyula lesújtó nyilatkozata az Albrecht-féle királykombinációról. Budapestről jelentik: Andrassy Gyula gróf ma nyilatkozatot adott a sajtónak az Albrecht-féle királykombinációval kapcsolatban. Kijelentette Andrassy, hogy az egész kombinációt hihetetlen aljasságnak tartja, aminek sem erkölcsi, sem jogi alapja nincsen. Olyan ambiciózus fiatalember, mint Albrecht herceg — mondotta Andrassy — legalább százezer futkos Magyarországon.

— Állandó rovat. Bukarestből jelentik: Marasestiben tegnap egy mozdony összeütközött egy tehervonattal. Tizenöt kocsi összetört. Egy fékező súlyosan megsebesült, a másik meghalt. A karambol hibás váltóállítás idézte elő.

— November 28-án itél a nagyváradi törvényszék a selyemcsempészettel vádol kolozsvári kereskedő ügyében. Kolozsvár kereskedelmi és társadalmi életében annak idején nagy szenzációt keltett az a per, amelyet a nagyváradi vámhivatal indított Bárdos Jenő ismert kolozsvári kereskedő, az Au Bon Gout tulajdonosa ellen. A vámhivatal hatmillió lej pénzbírságot rótt ki a kereskedőre, aki a nagyváradi törvényszékhez jelentett be felelősséget. A törvényszék ez év február 28-án hozott ítéletében megsemmisítette a vámhivatal döntését és elfogadta a védelem által felhozott hét semmisségi okot. A semmisségek, ahova a vámhivatal felelt, április 29-én kelt döntésével utasította a nagyváradi törvényszék, hogy hozzon új ítéletet. A nagyváradi törvényszék már két napig tárgyalta az ügyet Dobos és Babik tanácsbírák előtt. Bárdos Jenő dr. Fischer Tivadar kolozsvári ügyvéd és Slavescu Nicolae bukaresti ügyvéd képviselték, akik frappáns hatású és magas színvonalú jogi fejtegetésekkel bizonyították, hogy védenőket teljesen ártatlanul keverték bele az ügybe. Védők hivatkoztak arra, hogy a Barbat komisár ellen indított bünygyben a tábla már prejudikált,

amennyiben a dőses időben csempészhetett székli ítélet miatt fel, aki a ügyben, a vé tönkretételére hirdetését szö

— Eljegy Cluj jegyzetek. Ingber E cég beltárgya Médikét Wun

— Véres szállóban. Ploesti birtokos szállóban revol maga felé ford

Mindkettőjük sulyos sérülése mögött szerelm ugyanis rend tegnap üzleti zott. A férjnek arra, hogy fele nyal. Így azt üzleti ügy oca kapitánnyal ta Bukarestbe utazában a Traian látták a kapitá róhant a szobá vonta volna fe végezni. Életbe

— Szána yorkból jelentik olyan bűnpert körül forogtak, bereket, akik élet. Most Amegyalása kezdőd a litteletoni es azért, mert a vádlott azzal ve lábak nélkül volt. Ennek elő Most azonban t ezt a szerencsé bizni. Az orvos tegegyben szent el öngyilkosság natban meghalt

— Lédere ban jelent ről jelentik: A Gusztávné ügyé selyemruhában, cipőben lép a tárgyalás megk ülést és bejelen bujjással vádolt tárgyalják. Est merteti az ügye tekig fog tartan

— Uj üstö német csillagász esztendő nyolca telenél kutatott felényközzött. A csillagképében v felé vándorolt. A ter csillagrendszer

— Több n Zola özvegye Pénteken fejező özvegye hagyaték kozáson felül jól a Zola-család ba árverésre s pár tókat, törött szot cikat ezresekkel a képeknek nagy tárgy körül olya árverés, amely k ményezett, — a napig tartott.

* Hercules vevőközönységét, ismert baby-árú kötöttárukkal, har bok és mindenfél azokat feltűnően 12. sz. alatti üz * Biztosítás Franco-Romana let az ország u

SPORT

Haggibbor—Universitatea 5:0 (1:0)

A Haggibbor szenzációs győzelme. Reményi (2), Farkas, Fleischer és Rosenfeld rugták a gólokat. A Haggibbor veretlenül vezet a bajnokságban. A kilencedik bajnoki forduló meglepetései

A bajnokság kilencedik fordulóján eldöntésre került végre a kolozsvári fu labberby a bajnokság élén haladó Haggibbor és az Universitatea csapatai között. A nagyfontosságú mérkőzés — amelynek kimenetele iránt ország-szerte hatalmas érdeklődés nyilvánult meg és amelynek lefolyását Kolozsváron is a nézők ezrei kísérték feszült figyelemmel — a legnagyobb meglepetésre a Haggibbor szenzációs formát kijátszó csapatának senki által nem várt 5:0 gólarányu megsemmisítő győzelmével végződött. Senki nem várta a Haggibbor ily nagy gólarányu győzelmét, mert — mint ismeretes — az elmúlt héten meglehetősen mérsékelt teljesítmény után a CFR el eldöntetlenül végzett, smíg az egyetemi csapat néhány mérsékelt szereplés után nagyszerű formát kijátszva, fölényesen verte le a KKASE-t. A mérkőzés eredménye tehát a papírfornák szerint irreálisnak látszik. A papírfornák, de nem a mutatott játék alapján, mert a két csapat tegnapi teljesítményének összehasonlításából a Haggibbor javára mutatkozik egy olyan plus, amely adott körülmények között nagyobb gólarány elérését is lehetővé tette volna.

Mig ugyanis a Haggibbor egy visszaesés után formájának tetőpontját érte el a tegnapi mérkőzésen és eddig ritkán látott teljesítményt nyújtott, addig az Universitatea csapatára a két félidő első tíz percét leszámítva, nem igen lehetett ráismerni. Ezekben az időszakokban ugyanis még az Universitatea csapata nagy elánnal játszva, még egységes támadások levezetésére alkalmasnak látszott: azonban a Haggibbor idegőrlően precíz védelmi és csatárjátékanak következményeképp fokozatosan visszaesett és a második — a mérkőzés sorsát megpecsételő — gól után teljesen összeroppanva szinte a küzdalmat feladni látszott és nem volt képes megakadályozni a Haggibbor hatalmas gólarányu győzelmét. Egy mérkőzés eredménye két csapat erejének eredője — ez a két erő pedig harmónikusán kiegészíti egymást. A Haggibbor bravuros játékához kétségtelenül hozzájárult az Universitatea indiszpozíciója, — mig kétségtelen, hogy az egyetemi csapat eredménytelen játékának főoka a Haggibbor nagyszerű teljesítményében keresendő. A mérkőzés eredménye alapján a Haggibbor biztosította magának vezetőpozícióját a bajnokság őszi fordulóban és a bajnokság legreményteljesebb várományosa lett.

A csapatok

A győztes csapat győzelmét eddigi szereplésitől eltérően nem játékosai egyéni tudásának és teljesítményének, hanem az együttes összmunkájának köszönheti impozáns győzelmét. Egységesség és egymást-megértés jellemezte a Haggibbor játékát. Egy poszt sem volt oda nem való erővel betöltve és a hátvédek, fedezetek és csatárlánc között fennálló kontaktus olyan egységes, kompakt egészévé kovácsolta össze a csapatot, amely kétségtelenül külföldi profiegyesületeknek is dicsére válhatott volna. Rosenfeld kapusnak egyáltalán nem akadt komoly dolga a kapuban. A Pollák—Wesel hátpár imponáló biztossággal verte vissza az U. támadásokat. A rendesen jó Pollák mellett kellemes feltűnést keltett a Haggibbor régi, oszlopos tagjának, Weselnek pompás játéka. A fedezetsorban Braun játszott ki rég nem látott nagy formát és a mezőny legjobb embere volt. Virág és Klein méltó partnerei Braunnak. A csatársorban a belső trió produkált szemképráztaó technikás játékot és nyerte meg az egész közönség osztatlan tetszését és elismerését. Farkas irányította csodás taktikai érzéssel a támadásokat, amelyeket a felülmulhatatlanul gólképes Reményi és Fleischer voltak hivatva eredményesen befejezni.

Az U. csapatában Giurgiu II. játszott kiválóan. Boncioat és Tirlea játszottak még elismeréseméltóan az egyébként letört csapat benyomását keltő egyetemi csapatban. Dr. Hirsch játéka is kitűnt.

Az első percek tapogatózó játéka után lassan kidomborodik a Haggibbor hatalmas fölénye,

amely már a játék első fázisában sejtetni engedte a mérkőzés győztesét. Reményi éles lövése kevéssel kerül el a kaput, mig Fahn közelről lött labdáját Lazar dr. bravurral kornerre védi. A 32. percben U támadás után a Haggibbor hátsó formációjának minden emberén keresztül Braun közvetítésével Reményihez kerül a labda, keresztpassz Fleischerhez, ez Farkas elé továbbítja a labdát, aki néhány lépést vezetve 16 méterről orrhegygel élesen a kapu alsó sarkába lövi a Haggibbor első gólját. Pauzáig Haggibbor-főlény.

Helycsere után néhány percig az U támad, de Wesel és Pollák biztosan mentenek. Azután a Haggibbor döntő fölénybe kerül. A 17. percben Szűcs Fleischeret faultolja, Pollák ivelt szabadrugását Reményi a kapu felső sarkába fejezi. Két perccel később a jobbszélsőt játszó Fleischer és Fahn összjátékából Reményi szerzi meg a Haggibbor harmadik gólját. A fu labberby sorsa ezzel eldőlt, a Haggibbor most iskolajátékot produkál és a gólhelyzetek sorozatát hagyja kiaknázatlanul. Fleischer az egész védelmen — még dr. Hirschen is — keresztüljatsza magát, közelről rosszul lö, Fahn egyedül közelről felameli a labdát. A 35. percben Fleischer egyéni játék után beviszi a labdát az U. kapujába, a 42. percben a jószívű Fahn két lépéssel a kapu előtt Rosenfeldhez passzol, aki beállítja a végeredményt.

A mérkőzést Danciu bíró lemondása folytán Seliceanu Gligore kolozsvári bíró vezette, mindkét fél és a közönség általános meglepedésére. Kétségtelenül jelentékeny része van abban, hogy a mérkőzés teljesen incidensmentesen a legfairabb keretek között és a legcsekélyebb rendezavarás nélkül zajlott le. (K.R.)

Victoria—Husok 3:0 (1:0). Bíró Metianu. Istvánffy, Cipcigan és Tosan (öngól) rugták a nyolcán mérkőzés góljait.

RMS—CFR 3:0 (1:0). Bíró Goldstein. Nagy meglepetés. A mérkőzésnek érdekes kulisszatitkái vannak, amelyekre legközelebb visszatérünk.

KAC—KMTE 4:1 (1:0). A KAC Raktovszky kitűnő játékával és góljaival győz. Kiválóan bíraskodott S. Ciurel.

Vidéki eredmények:

Arad. Gloria CFR—Juul 2:1 (2:1) bajnoki, bíró Oravetz.

AMTE—ATE 4:0 (2:0) bajnoki, bíró Vatiianu Titus. A gólokat Stoffa (2) és Auer II. rugták.

Temesvár. Kinizsi—FMTE 3:0 (3:0) bajnoki, bíró Révész. A Kinizsi csak az első félidőben elégitett ki. Góljait Zemler és Vogl (2) rugták.

TAC—Politechnikum 4:0 (3:0) bajnoki, bíró Petka.

Unirea—Rapid 0:0 barátságos. II. oszt. bajnoki mérkőzések: Kadima—Fortuna 2:0 (1:0) bíró Danciu.

Zsombolya. ZsTK—ZsMTE 5:1 (3:0) bajnoki, bíró Révész.

Bukarest. Juventus—AAC 3:2 (1:0).

Brassó. Brasovia—Bmte 7:0 (1:0) bajnoki, bíró Szabó. Geller (4) Salánky (2) és Erdő rugták a gólokat.

Olimpia—Coltea 0:0 bajnoki, bíró Suciu. A mérkőzés csak 25 percig tartott, mivel a bíró által kiállított Hennisch Olimpia-játékos a pályát nem hagyta el, mire a bíró lefujta a játékot.

Külföldi eredmények:

Bécs. Rapid—Hakoah 3:1. Az osztrák bajnokság csapat teljesen le van törve.

Amateure—Simmering 2:1.

Vienna—Florisdorf 1:1.

Admira—Hertha 2:1.

WAC—Slovan 1:0.

Budapest. MTK—FTC 1:0 (0:0). A magyar fu labberby az MTK meg nem érdemelt győzelmével végződött.

NSC—33FC 0:0.

Vasas—SCAC 5:4 (3:1).

VAC—ETC 1:1 (1:1).

III. ker. TVE—BEAC 2:1 (0:0).

VTE—Törekvés 2:1 (2:1)

Nagy
szenzáció!

A

RENAISSANCE

áruházban

Str. Reg. Ferdinand 15.

Üzlet-
felosztás miatt

nagy
végeladás.

Az összes, raktáron
levő áruk minden el-
fogadható árért lesz-
nek **klárusítva.**

Nagy
maradék-
vásár

Lloyd Express

Szerda, nov.
Péntek: "T"
Lidia,
Vasárnap:
kowsk
Hátfő: Szűz
Szerda, dec.
(Prem
Péntek: "M"
Lipko

Kedd: Fra
szal.
Szerda: A
Soroz
Csütörtök!
ház
verse
netbe
a né
Péntek: E
Alad
Szombat d
után
Szombat e
elősz
Lász
Leó
mie.
Vasárnap
ár-k
Ihás

Select
24 25 é
elbív 16
alkalmazt
mont. For
Barrymor
Orani
25. "Aes
nás. Utol
Csütört

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

OPERA ROMÁNA.

Programul săptămănal.

Szerda, nov. 25: „Trubadurul”.
 Péntek: „Traviata” (Violetta szerepében Lipkowska Lidia, mint vendég)
 Vasárnap: „Faust” (Margareta szerepében Lipkowska Lidia, mint vendég)
 Hétfő: Szünet.
 Szerda, dec. 2: „Le jongleur de Notre Dame”. (Premier)
 Péntek: „M. Butterfly” (Cio Cio-San szerepében Lipkowska Lidia, mint vendég)

MAGYAR SZÍNHÁZ

Magyar Színház heti műsora

Kedd: Fraskita (Operett, Karácsonyi, László, Ihsz-szal. Bérletszűnet. Sorozat 122)
 Szerda: A cárnő (Poor Lilivel. Bérletszűnetben. Sorozat 123)
 Csütörtök! Kirias Bertának, a bécsi állami operaház első adonájának egész estét betöltő hangversenye. (Felmeli helyekkel. Bérletszűnetben. Sorozat 124. Hangverseny kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
 Péntek: Három grácia (Operett, Neményivel, Ihsz Aladárral. Napi bérlet 42 sz. B. Sorozat 125)
 Szombat d. u. az O low előkészületei miatt délutáni előadás nincs.
 Szombat este 8 órakor: O low (Operett újonság, először. Lengyel Irénivel, Neményi Lilivel, László Andorral, Ihsz Aladárval, Leővey Lászlóval. Mérsékeltén emelt helyekkel. Premier. bérlet 20 szám. Sorozat 126)
 Vasárnap d. u. 4 óra: O low (Esti rendezés helyekkel. Lengyel Irén, Neményi, László, Ihsz és Leőveyvel. Sorozat 127)

Mozgók műsora.

Select-mozgó. Kedd, szerda és csütörtök, nov. 24, 25 és 26. „A szép Bummel.” Monumentális elbűvölő történelmi dráma 20 felvonás. Filmműve alkalmazta a nagy amerikai rendező Harry Beau mont. Főszerepben a szép amerikai művészek: John Barrymore, Mary Astor és Irene Rich
 Urania-mozgó. Kedd és szerda, nov 24 és 25. „A szony a millikkel.” II. rész, 7 felvonás. Utolsó és legérdekesebb rész
 Csütörtök, nov. 26. „Tristan és Isolda”. Világ-

hírú legenda a XII-ik századból, 12 felv. Történelmi film, Irlanda népektől.

Apollo-mozgó. Kedd, szerda, nov 24 és 25. „Hindu si emléké”. I. rész, 7 felv. Rajtelmas dráma, két részben és 14 felv. Főszerepben Mya May és Conrad Wiedt.

Csütörtök, nov. 26. „Hindu si emléké”. II. rész, 7 felv. Utolsó és legszebb rész.

Monyasszonyok! Izléses ajándéktárgyak. Brillians ékszerek. Dismütárgyak. Jeggyűrűk. Divatos függők. Arany karórák

Főleg a nők!

LÖBLÁKOS
 és bármennyű órák- és órákat szolidáraton, dús választékban!

ékszerésznél, Cluj, Cal. Reg. Ferdinand 16. Szemben a Renaissance áruházzal

Nézze meg ön is a

PALAIS DE DANSE
 (Palace kávéház)
 új műsorát.

3 Hellopia 3
 ? ? ? ? ? ?

Florián és Nelly
 a fiatalok hölgy.

Ingo Kresthen
 a bélini Wintergarten v. tagja és a többi elsőrangú táncosok és táncosnők

Szigoruan családi műsor.
 Belépődíj nincs! Tányérozás nincs!
 Meleg és hideg ételek. Amerikai baritalok.

Sirocco 1085

Hirdessen az Uj Keletben

Mutatvány árak:

- I-ny. pju kalpok... Lei 160-tól
- Divatnyakkendők..... 35-től
- I-a puha gallér..... 17-től
- I-a Botavédő..... 135-től
- I-a fehér ing, rayé elővel 215-től
- I-a szines ing, diva minta 2 gallérral, közelővel... 250-től

Nyulszőr kalpok: Habig, Gyutis és a többi legelőrendű márkák rendkívül olcsó áron kerülnek elaru itásra.

Ugyanezen árak a fióküzletben RECORD-ban, Piata Unirii 17 sz. is érvényesek.

Nagy karácsonyi vásár.

Kalap király

cég

Piata Unirii 24.

Az engros árulás végleges felhagyása miatt

óriási kalap, fehérnemű és nyakkendő raktárából milyen leszállított áron a v karácsonyi vásárt rendez. Az összes árak engros árban lesznek árusítva.

Telefon **4-79** Telefon

SZABO JENŐ

női divatkülönlegességek nagyáruházába Cluj

Francia selymek délutáni és estélyi ruhákra

Bordürös és sima lamék, creppek.

Angol szövetek

Costüm- és kabátanyagok sima és melirozott színekben

Bársonyok és velourchiffonok a legdivatosabb pasztellszínekben

raktárraérkeztek

Butorszövet és selegembrocátok, függönyök óriási választékban.

Telefon **4-79** Telefon

elő!

RANCE
 zban
 and 15.
 t-
 s miatt

dás.

raktáron
 minden el-
 árért lesz-
 usítva.

kék-
 vásár

APROHIRETÉSEK
 Személyi hirdetés...
 ...

Kereskedelmi utazók
 Berkovicsné **שרה בן זכר** vendéglője,
 Oradea Mare. Str. Nicolai Jorga (Zodfa-utca) No 19.
 Ismert elsőrendű konyha! Méltó árak

Cséplőgaritúrákat, loko-
 mobilokat, cséplőket és
 elevátorokat minden nagy-
 ságban keresek vételre.
 Részletes leírást kérek
 El és Győző gépész-műnök
 Timişeara III. Str. Radu
 Iescu 6. 1819

Magánjáró öntvényeket
 nyeregen és megmunkálva
 szállít Frietrich Testvérek
 gépgyára, Timişoara. 1819

Zongora, pianino új vagy
 használt kapható Hango-
 list javítást, szállítást
 eszközöl Triska, Str. Pa-
 gura 14 9977

Nyomdák!
Könyv-
kötészetek!
Fűződrót
 minden számtan és
 mennyiségben szállít
 gyári áron a Tip.
Frateritas
 Cluj, Str. Baron L.
 Pop 10. Ajánlatok
 szívesen szolgálnak.
 Nagyobb vételnél
 villók is utazunk.

Ezüstöt!
 a legmagasabb napi
 áron vásárol a Tacamul
 ezüstárú és cveres köz-
 gyár, Cluj, Str. Jorga
 I. a.

Friss hal állandóan ap-
 hásté Weiszál, Mises Ku-
 lmen-u. 6

Beton esernyő és téglá-
 gyártásához való gépek
 több ezer l. mezzel, tűz-
 képes, jó állapotban, tel-
 jes felszereléssel aadó.
 Cím a hirdetésben.

Róth
 cipésznél
 Szép-u. 2.
 szám alatt
 készülnek
 a legújabb
 divatu

**cipő-
különlegességek.**

Gladys
 cipőkrémmel drágább van,
de jobb nincs.

Megnyilt a Mosse 1635
„CHIC“
bécsi kalapszalón,
 új macomad és mesamodellék tizlet, Cal.
 Regela Ferdinand 13 sz. (v. Wesselő yi M-u.)
 ahol a tölgykőzség igényei teje meg-
 elégedésre lesznek kielégítve, a külföldi
 szakerek választékos izletével előllított
 modellek által. — „CHIC“ bécsi kalapszalón.
 Tekintse meg eredeti párisi és
 bécsi divatkülönlegességeimet.

Elegáns hölgyek csak
Les Tissus
A.G.B
 Párisi kreációk. Párisi kreációk.
 szöveteket viselnek. A legmodernebbek és legtartósabbak.
 A. G. B. Engros-lerakat, Bucuresti, Strada Carol 70.

Kérje mindenütt a híres **Horniman**
angol teát
 Vezérképviselőt és lerakat: **Otto și**
Alfred Herzog, Societate Anonimă
 Bucuresti, Pasagiul Comedia No 2.

TEASKANNA
 kék
 hölgyek kedvence,
 illatos nem izgató, uajnevezett
 orosz keverék
 különösen alkalmas
 samowarban
 való elkészítéshez, miután
 hosszabb lefordzás után
 sem lesz kesernyés.

Valódi angol szövetkülönlegességek raktáron
A. KLEPNEK minden angol és
 francia uri szabó-
 ságnak, Cluj, Calea Victoriei 2 sz. (volt Eisen-
 städter-szácsüzlet)

Timișiana
 Banca de credit și economii S. A.
 Secția Deviselor — **Timișoara.**

d'Orsay parfumeur
 17, rue de la Paix — PARIS
G A N I K A
 Essence de l'Inde mystérieuse

Megnyilt Erdély legmodernebb Iatszerüzlete!
 Nagy választék szemüvegekben és orvosi műszerekben. Pollák Dani, Cluj, Str. Universitatii 1. (Egyetem-u.)

KLINGERIT ORIGINAL SI TOATE PRODUSELE **SOC. GALIA** BUCURESTI
FABRICELEOR KLINGER PARCUL JOANID
 STR. NOUA 1 · TELEF. 75/56.

Mindenki saját érdekében cselekszik, ha a **kenferencia** tartama alatt előfizeti a **DUBNOW-féle** zsidó Világtörténelmet a „**SAFRUTH**”-nál.

nyo
 ...
 1925 november
A ma
 Zászlót bontot
 (Targumures
 Az Uj Kelet kik
 lentése.) A konf
 előtt tizenegyko
 elnök. Német ny
 küldöttet, a lond
 ját, majd átadja
 lános érdeklődés
 det tartotta:
 — Sikert és
 renciának a cior
 amely általam k
 zsidóság parlam
 szétszórt zsidóság
 a londoni közpo
 fog szünni, amik
 helyét Jeruzsále
 jobban össze fog
 gát és reméljük,
 majd oldani azok
 amelyek a zsidó
 Mert nehéz felad
 mennél nehezebb
 nagyobb erőfeszít
 visszarötneni, ah
 akik inkább len
 hogy megbirkóz
 azonban már ism
 megkísérjük P
 — Öt évvel
 munkát rendszer
 a'att, sok kritiká
 dolgoztunk elege
 mészete, hogy i
 nelem másként
 hatév alatt óriási
 a bevándorlás, m
 és a kereskedelem
 ren. Azt hányják
 van a zsidók kez
 hogy földet vásá
 hezebb terméket
 termőföldet várá
 tudják, hogy az
 fognak képviseln
 nálják ki a konj
 nem dolgoznak,
 telnek tőlünk, m
 óriási eredmény
 is, amelyet eddi
 Ezután az ar
 — Ezt a ké
 eszközökkel. Zsi
 abszurdum. Azza
 év mulva, nem
 törödni. Ma az
 egyhatodrésze z
 gozunk, egy évt
 leg négyhatodra
 az arabokat hát
 kolonizációs mu
 az eredménnyel.
 haszonra beállit
 van minden éle
 sérlétezés, hog
 mulva élvezze
 d'aul az első év
 A második évbe
 nánnal. Ez csup
 kevésbé, a mási